

KULTÚRA

ROČNÍK XXIV. – č. 19

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

17. NOVEMBRA 2021

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRÍŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: teodor.krizka@gmail.com • Cena 1,90 €

„Videl som nové nebo a novú zem, lebo prvé nebo a prvá zem sa pomínuli.“ (Zjv 21,1)

Advent znamená príchod a od samého začiatku má konkrétny význam. Viazne sa k tajomstvu Boho-ludskej osoby Krista. Toto obdobie vyžaruje prazvláštnu atmosféru, ktorú umocňovali v predkonicilovej ére omše pred svitaním – roráty, odvodené od slov proroka Izaiáša: „Roste nebesia z výsosti“ (45,8), na ktorých boli prítomní veriaci

bude v sláve a zavŕši chod dejín. Definitívne, po odstránení vlády posledného nepriateľa – smrti, všeobecnom vzkriesení a posledného Božieho súdu Kristus – vševláda, nastolí bezpodmienečné Božie kráľovstvo. Toto vo viere cirkvi očakávame, vyjadrujeme v symboloch viery a v liturgii deklarujeme. Boh Otec odovzdá súd Bohu Synovi, ktorý bude súdiť živých i mŕtvych. Jozef Ratzinger výstižne uvádza: „To znamená, že súdiť bude On a nikto iný. Tým je povedané, že bezprávie sveta nemá posledné slovo, a to ani

Od veľkého adventu ľudstva k parúzii

so zažatými sviecami. Postupne, dôsledkom sekularizmu a materializmu – zhonu a konzumu, bol adventu odobratý pôvodný zmysel, neraz aj našim pričinením. Je chvályhodné, že čoraz viac kresťanských komunit, tvárou ktorú poznáme v tvár pomíňajú-cemu sa svetu (1Kor 7,31) spontánne obnovuje túto starobylú liturgickú prax.

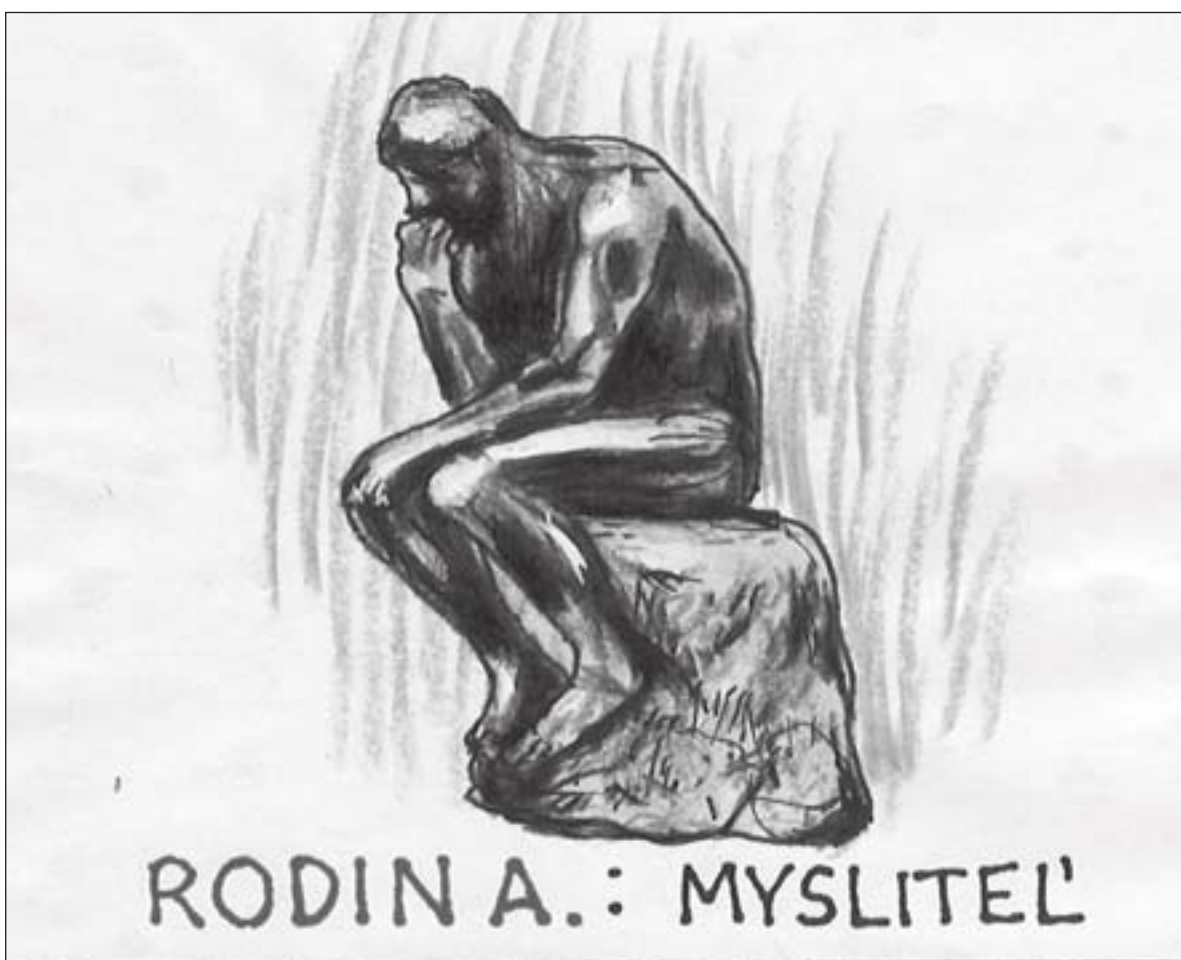
DVOJAKÝ PRÍCHOD KRISTA

Prvý príchod je inkarnácia – vtenenie a má historické pozadie. Syn Boží bol počatý pôsobením Ducha Svätého a narodený z Márie – Panny. „Božie vtenenie nie je pre ľudskú podstatu katastrofou, ani žiadnym znesvätením; je naopak jej naplnením. Pokiaľ je Kristus dokonalý Boh, je zároveň dokonalý človek“, píše významný pravoslávny teológ Sergej Bulgakov v diele Baránok Boží. Vysvetľuje, že v Kristovi nie je nič vnúteného ľudskej podstate a z druhej strany človek je totiž svojou formou pripravený na autentické bohoľudstvo, ktoré však nie je schopný urobiť sám. Preto rečou Nikolaja Berďajeva je vtenenie základnou antropologickou udalosťou sveta.

Druhý príchod Krista – parúzia

tak, aby bolo rovnomerne zahladené vo všeobecnom úkone milosti“ (Úvod do kresťanstva). Návrat do stavu blaženosti a všeobecnej obnovy vesmíru (1 Kor 15, 25 – 28, Flp 2, 9 – 11, Kol 1, 19 – 20, Ef 1, 9 – 10), ktorú poznáme pod pojmom apokatastáza, je rozvíjaná hlavne gréckymi cirkevnými otcami. V náuke sporných výpovedí Origena a jeho nasledovníkov má jednu slabinu, totiž predpokladá zrušenie večnosti pekla pre padlých duchov a bezbožných ľudí. S týmto origenovským prístupom sa náuka Cirkvi vysporiadala v roku 543 na provinciálnej synode v Konštantínopole. V ruskej religióznej filozofii napriek tomu sú viacerí presvedčení, že možno nájsť prostriedky k prekonaniu zla a pekla. Táto vízia obnoveného vesmíru má však podľa znalca „ruskej idey“ – kardinála T. Špidlíka slabinu v tom, že trvá na hodnote počiatku a konca. Dejiny spásy, ktoré sú medzi tým, sú redukované iba na akési očisťovanie bez kladnej hodnoty. Rusi, ktorí majú veľký cit pre dejinný zmysel, sa túto slabosť snažia riešiť pozitívnym, tvorivým zhodnocovaním medzi začiatkom a koncom.

(Pokračovanie na 8. strane)

Kresba: Andrej Mišanek

Pojem režim má bez analýz pejoratívny podtón, aj keď teoretici politológie budú teoretizovať nad jeho definíciou. V slovenských pomeroch sa pod pojmom režim chápa prijatie ideológie dozorujúcej veľmoci na čele s kolaborantmi. Režim sa vždy spája s hlavnými personálnymi symbolmi politickej éry. Základným ukazovateľom jeho pretrvania je kontinuita v pozícii lídra. Výsledkom sú tzv. éry - Brežneva, Merklovej, Matoviča, Dzurindu... Hitler a Stalin však symbolizujú ideológiu a éru zároveň... Slováci ideologickú základňu netvorili. Tvorili však akýsi svojrázny hybrid, ktorý bol odrazom dominujúcej ideológie, vlastníckych vzťahov, národnej mentality a štandardne viedol k nátlaku a diskriminácii. Podľa politických mimovládnych organizácií - strážcov ideológie - je liberalizmus a liberálna parlamentná demokracia vývojovým vrcholom politickej existencie štátu. Abstraktné pojmy - budovanie socializmu, socialistickej demokracie - majú dnes ekvivalent v pojmoch - upevňovanie a rozvíjanie demokracie liberálnej. Pre mentálne slabších, verbálne a politicky menej nadaných jedincov je vhodné pri každej príležitosti aspoň okrajovo pripomenúť ideologické dogmy a základné axiomy. Vhodná frazeologická výbava zabezpečuje mediálnu existenciu. Životnosť politikov na politickom vrchole je obvykle pár rokov. Trvácnosť politických režimov nanajvýš desaťročia. Politické ideológie však prežívajú celé generácie. "Príťažlivosť" budovania "reálneho" alebo "národného" socializmu, globalizmu, nacionalizmu, fašizmu a nacizmu vedú Slovensko vždy na hranice kríz. Ideológia bola údajne dobrá, len ľudia zlyhali... Bolo to pre ľudí (alebo na ľudí?) a ľudia to neprijali... Zmeny v politike sa vždy spájajú s rozpadom, prípadne so stratou vplyvu dozorujúcej veľmoci. Opatrovaných a viac nepoužiteľných kolaborantov sa každý režim nemilosrdne zbavuje. Túžbu po slobode sa nikdy nepodarilo potlačiť, i keď plnosť nákupných košov bola vždy dominantná pre prežívanie režimu. Variant liberálnej diktatúry Slovensko aktuálne neprizná. Príkladov ako dopadli malé krajiny s touto výbavou je viac ako dost. Prevenciou proti zlyhávaniu liberálneho diktátora je aj tzv. systémová opozícia, ktorá síce vyjadri názor znejúci opozične, základné princípy hry sú však rešpektované. V opozícii neposkytuje život takémž možnosť ako vo vláde, ale princípy tvoria aj tak lepšie životné predpoklady, ako život ulice... Prieniku tzv. antisystémových strán do oficiálnej politiky sa režim bráni na život a na smrť. O personálnu "očistu" v gubernii musí mať záujem aj dozorujúca veľmoc. Inak sa nič neudeje.

Rezistentnosť režimu sa v štáte prehodnocuje na základe inštitucionálnej, ekonomickej a bezpečnostnej výkonnosti. Pokiaľ je hospodárstvo riadené ideológiami, vždy to vedie k jeho úpadku. Vidina privatizácie štátu stojí za každú zradu. Práve v dôsledku ideológií bude krachovať aj EÚ. Sankčná politika vo vnútri a navonok, zelený ekoterorizmus, multikulturalizmus, lobizmus zbrojného a "zeleného" priemyslu, manipulácia cien

energii, trvalé tlačenie peňazí musí zákonite viesť k explozívnej inflácii. Bez tvorby vnútorných a vonkajších nepriateľov niet uspokojovania lobiistických záujmov...

Čo zanechá po sebe éra kancelárky Merkelovej? Okrem spomienky na spokojnosť kormidelníkov nemeckého hospodárstva a dominanciu značky "made in germany" vzostup strán propagujúcich vystúpenie z EÚ, kultúrnu priepasť medzi "východom a západom" a nekontrolovateľný pohyb potencionálnych zástancov džihadu v európskych

PETER POGÁDY

Režim a jeho životnosť

metropolách. Akákoľvek kritika byrokratického aparátu a štruktúr EÚ sa identifikuje s protieurópskym postojom...

Samotná existencia organizačných štruktúr štátu, tvoriacich predpoklady pre tzv. demokraciu, ešte nič nezaručuje. Politológia sa zameriava na odolnosť a prežívanie tzv. nedemokratických a autoritárskych režimov. Vyplýva to z presvedčenia, že liberálna demokracia ako najvyšší stupeň politického vývoja je oprávnená drviť inú predstavu o spoločnosti. Sebakritičnosť absentuje. Delenie moci na legislatívu, exekutívu a jurisdikciu sa likviduje nielen korupciou, ale aj pomocou mediálneho priestoru spojenom v národnom a nadnárodnom informačnom holdingu - štvrtom mocenskom pilieri liberálneho štátu. Žurnalistiku strieda propaganda. Kolonizácia sa dnes realizuje prostredníctvom vlastníckych vzťahov. Je to efektívnejšie ako tankové divízie. Vlastnícke vzťahy hranice nepoznajú a budúcnosť tiež údajne hranice nepoznajú..., ak sa v záujme prežitia štátu nestanovia... Expanzia cudzieho vlastníctva vedie zákonite k sociálnym explóziám.

Pri mocenskej uniformite - kedy prezident, parlament, vláda a súdnictvo sú len formálne nezávislé, zavládne diktatúra. Tým je režim pod jednou strechou. Víťazstvo v priestore trestného práva zabezpečuje "ideovú jednotu" a všeobecný rešpekt tém politickej korektnosti. Judikáty vedúce k trestnému postihu názoru, tvoria "stabilizačný" precedens. Vyjadrenie neželaného názoru znamená porušenie zákona, ktorého paragrafová formulácia poskytuje veľmi flexibilnú interpretačnú šírku. Po "víťazstve" liberálneho diktátu,

zmysluplnosť a plošná škodlivosť prekryvania dýchacích ciest nie je hodnotená, kontrolovaná, ale ani kontrolovateľná... Postarší pamätajú na povinnosť nosenia košeli predpísanej farby, uniforiem, pionierskych šatiek, na dobrovoľno-povinnú účasť v dave na oslave narodenin vodcu, v privítacom špalieri pri príchode generálnych tajomníkov, pri oslavách „Vítazného februára“... Dnes sú populárne iné heslá: „S rúškom ste zodpovední!“, „Štát je zlý vlastník!“, „Vakcína je sloboda!“...

Základné ľudské práva sú nám

ťažko rozkazovať. Je potrebné v ňom vzbudiť pocit viny. Je zlý, nechce rúško, nedá sa zaočkovať, je nezodpovedný. To je metóda stádovosti, charakteristická pre všetky diktatúry. Politiku možno rešpektovať, len ak slúži právu. Musí byť postavená na dôkazoch a dôverihodnosti. Nikto predsa koronového typu neexistujú a nie sú patogénnym činiteľom... Pojmy odporca očkovania a očkovací skeptik sú pojmy cielene deformované. Skeptický postoj k očkovaniu tzv. m - RNA vakcínami sa stotožňuje

dané narodením. Obmedziť ich môže len stav ohrozenia. Musíme však zdefinovať, kto je ohrozený, aký je stupeň ohrozenia a ktoré primerané opatrenia máme k dispozícii. Nikto nemá povinnosť dokazovať svoju slobodu. Ten kto to popiera, vyžaduje zároveň predkladanie negatívnych dôkazov. Tak isto nikto nemá povinnosť dokazovať že je zdravý. Vychádza sa z predpokladu, že osoby, ktoré sa pohybujú na verejnosti neohrozujú verejné zdravie. Právne opodstatnenie je prevrátené naruby... Štát, ktorý chce takéto nariadenia vydať, musí dokázať a odôvodniť obmedzenia. Predpokladom je len riešenie „ultima ratio“. Vyjadrenia vlád sa však stali dogmatickými. Aj najhlúpejší redaktor dnes prehlási tvrdenia režimistických "odborníkov" za dogmatickú pravdu. "Odborníci", ktorí suverénne prehlasujú svoje tvrdenia za nespochybniteľnú pravdu, sami degradujú svoju odbornosť... Názorový konflikt sa stotožňuje s otázkou, či Zem je guľa alebo doska... Na presadenie kolektivismu potrebujeme vinníkov. Človek bez pocitu viny sa riadi podľa svojho morálneho systému - takému je

s odporom k princípu očkovania ako takého, čo je stupídne tvrdenie. Deformácie pojmov a terminológie v záujme "očkovania" neoverenou látkou sú propagandistickou pomocnou metódou. Generácie ľudí boli úspešne zaočkované napr. proti hepatitíde, osýpkam, TBC... Túto skutočnosť skeptici k očkovaniu m-RNA vakcínami vôbec nepopierajú. Pri „vakcinácii“ sa však nejedná o overený princíp očkovania.

Jedná sa o základnú otázku - je to očkovacia látka, ktorá zabezpečuje dostatočnú a trvalejšiu imunitu? Opuncovaným "antivaxerom" je každý, kto odmieta donucovanie očkovania. Dôvera vyjadreniam mediálnej propagandy, ktorá neargumentuje dôkazmi ani objasnením rizík sa stáva vierou, ktorú nemožno zakázať. Je to výlučne súkromné rozhodnutie. Každý zaočkovaný sa môže infikovať a infekciu šíriť ďalej. To sa už jasne preukázalo. Vyplýva to z praxe s m-RNA vakcínami, ktorých účinkov a dôsledky nie sú dostatočne preverené. Keď stratí "očkovacia" látka argument ochrany jednotlivca a nebráni šíreniu infekcie, stráca oprávnenie na existenciu." Zmiernenie

Kresba: Andrej Mišanek

priebehu ochorenia“ je posledným záchranným argumentom, ktoré však nie je kauzálne dokázané. Je to vyjadrenie politicky manipulatívne, účelové, zovšeobecnené, neurčité, štatisticky nekvantifikované a ťažko kvantifikovateľné. Príčinou je obťažnosť s homogenitou sledovaných skupín pacientov. Mediálne propagovaná bezpečnosť, trvanlivosť a úspešnosť “vakcinácie“, sa v krajinách s vysokou mierou “zaočkovanosti“, ako Izrael, Singapur a Veľká Británia jasne nepreukázala. Naopak krajiny s nižšou preočkovanosťou nie sú na tom horšie. Tragédiou je, keď dôvodom očkovania je zbavovanie sa obmedzení ľudských a ústavných práv a nie argumenty zdravotné. Je to precedens pre situačné odoberanie ľudských práv. Farmaceutický priemysel prevzal očividne zásadnú úlohu v dramaturgii politických cieľov. Jeho zisky sú len vyjadrením financovania mocenských záujmov. Predstava o vzniku kolektívnej imunity voči koronavírusom m-RNA vakcínami je založená na viere a odvodzuje sa od znikuimunitu pri iných ochoreniach a pri overených princípoch očkovania. Bojujeme údajne s neviditeľným nepriateľom... Ten však nebol doteraz vôbec v čistej podobe ani izolovaný a testovacími metódami nie je ani oddiferencovateľný od iných... Rozdiely medzi počtom ľudí hodnotenými ako pozitívni - spornými testovacími metódami - a počtom reálne chorých s príznakmi ochorenia preukazujú, že medzi nimi neexistuje jednoznačne priama úmera. Ľudovo povedané - tzv. testom zistený nakazený nie je totožný s reálne chorým, ale - bez testovania niet “pandémie“... Povinne vyžadovať údaje o očkovaní a testovaní je protiprávny akt. Zdieľanie údajov o osobnom zdravotnom stave je viazané na výlučný súhlas občana. “Protipandemická“ propaganda je forma masového sebazničujúceho šírenia, kde masy bez problémov akceptujú 24 hodinové mediálne bombardovanie vlastnej pozornosti. Propagandistická mašinéria vybičuje pudové obranné existenčné mechanizmy a procesy myslenia na vyvolanie strachu. “Zjednotení“ - ako na straníckych monšterzletoch NSDAP v Mníchove, kde revali hajlujúce nedohľadné zástupy, oslavujúce budúce... zrovnanie Berlína s o zemou...

Dnes na to stačia televízne stanice a elektronické informačné pole... Zdravotný problém sa mediálne za každú cenu oddeľuje od politického. Politika má reprezentovať len teatrálny zodpovedný prístup vlád. Chaotické, nekonzistentné a často ne-logické, nezmyselné protipandemické opatrenia sú jasným dôkazom vedomostnej úrovne v oblasti diagnostiky, rozsahu a mechanizmov epidemiologického ohrozenia, liečby a prevencie... Protipandemické opatrenia oficiálne schvaľujú aj strany systémovej opozície. Tým však deklarujú rešpekt pred nedobrovoľnosťou. Nie je možné rešpektovať vynucovanie rúšok a zároveň propagovať ich dobrovoľnosť. Nerešpektovanie rúškov, testovacej a očkovacej “povinnosti“ nedeklaruje nerešpektovanie zákona, ale vyjadruje nerešpektovanie režimu, ktorý pripúšťa absenciu dôkaznej opodstatnenosti a primeranosti... To je však príznak zlyhania politiky a štátu pri obrane existenčných záujmov a základných ľudských práv občana. Systémová opozícia si je vedomá, že

bez lojality k pochybným, často groteskným “protipandemickým“ opatreniam neexistuje politická perspektíva v priestore súčasných pravidiel hry. Nadnárodná liberálna diktatúra jej existenciu nepripustí.

Štát nie je reálnym centrom moci. Ozajstná moc sa sústredila do rúk nadnárodného súkromného kapitálu. To nie je výrok slúžiaci k zatracovaniu existencie súkromného kapitálu. Štát by mal slúžiť ako ochrana pred excesmi. Presvoj potenciál obmedzovať, je pre liberálov bez jeho ovládnutia neprijateľný. To je základ ohrozenia slovenskej štátnosti. Ak súkromný kapitál ovládne štát, ovládne zároveň inštitúty slúžiace na jeho ochranu a vytvorí prístup k daňovým peniazom. Samozrejme diferencovane - vo vzťahu k rôznym vrstvám obyvateľstva. Režim je základný model v organizácii moci. Nové diktatúry sú nové v tom, že vykazujú aj znaky demokratických systémov - ako sú voľby, parlamenty, či systém viacerých politických strán. Jedným zo spôsobov sledovať potenciál prežívania nedemokratického režimu je analýza jeho stability. Argument stability režimu len na základe prezencie alebo absencie útokov na ľudské a majetkové práva s následnými nepokojmi je nedostatočný. Politická situácia v krajine sa môže javiť ako stabilná aj napriek tomu, že režim je extrémne zraniteľný... Trvalé, negatívne, vnútorné konfliktogénne stimuly vedú k poruchám myslenia a k explózií psychotického správania nielen jedincov, ale aj skupín... Samofúby primitív v politike to nedokáže pochopiť. Ticho zo strachu vystrieda explózia násilného odporu, ktorý nikdy nie je nositeľom spravodlivosti... Výsledkom je krvavo riadený chaos. Jeho riešenie je už pripravené v podobe nových hodnôt, pravidiel a organizačných štruktúr. V politike je princíp kauzality “náhod“ predajným artiklom cieľov. Inštalácia ľudsky nezrelých mládežníkov do vysokých ústavných funkcií na hrane, alebo za hranicou zákona, tvoria podmienky pre ich odstránenie podľa potreby - politickou, či právnou diskreditáciou. Sami nevnímajú svoje úspechy ako manipulatívny proces, ale ako výsledok vlastného nadania a predpokladov pre politiku. Pri prijímaní študentov na divadelné fakulty sa prehodnocujú tiež predpoklady pre štúdium... Úlohy však prideliť režisér... Aktuálne slovenské politické elity majú tak bohatú, potenciálom nabitú diskreditačnú anamnézu, že ich odstránenie a manipulácia nevyžaduje veľké investície. Stačí keď budú predhodené davu bez ochrany korporátnych médií.

Covidové hry sú len časťou mechanizmov pre upevňovanie globálnej liberálnej diktatúry. Nie je to jediný technologický nástroj pre ovládanie štáda. Zisk je základným motívom pre všetko. Zisk tvorí “morálne“ opodstatnenie pre akúkoľvek aktivitu. To je jadro liberálneho diktátu. Životnosť režimu je daná vždy len hranicami tolerancie toho, čo sme ako zlo rozpoznali a ako zlo ponímame. Ideologická indoktrinácia spoločnosti “humanistickou“ toleranciou - ako prejav vyspelosti a kultivovanosti ducha - má dôvod pre pravdivosť slov pripisovaných F.M. Dostojevskému: “Tolerancia dosiahne raz takú úroveň, že inteligentným ľuďom bude zakázané myslieť, aby neurazili idiotov“...

PETER POGÁDY

Slovensko pred sto rokmi

Pred sto rokmi - v novembri 1920 - Slovensko už malo za sebou tri roky života v novej fáze svojej politickej existencie. Vymanilo sa zo susedského spolunažívania s Maďarmi v Uhorsku a nastúpilo do bratského zväzku spoluzitia s Čechmi v jednom štáte. Do spoločného života v Česko-Slovensku vstupovali Slováci s nádejami a v očakávaní nových a lepších životných podmienok spoločenského, politického, kultúrneho rozvoja. Ich očakávania sa však splnili iba čiastočne. Aj o práva, ktoré im boli slávnostne zaručené a zmluvne dohodnuté, bolo treba opäť tvrdo bojovať.

Základným predpokladom bratského spoluzitia bolo uznanie Slovákov za samostatný národ. Nemilým prevrpením v tomto ohľade bol však už “rodný list“ nového štátu. Dňa 29. februára 1920 Revolučné národné zhromaždenie (mimo- chodom: pozostávajúce z nevolených členov a bez zástupcov národnostných menšín), jednohlasne schválilo Ústavu Československej republiky. Ústava, ktorá sa začínala slovami My, lid československý..., Táto ústava pozná iba “československý“ národ a národnosti. Slováci, ako štátotvorný element v spoločnom štáte, sa v nej vôbec nespomínajú.

Dôsledky tohto kroku boli katastrofálne. Slováci, pretože odmietali stotožniť sa s umelým národom “československým“ a nemohli byť vo vlastnej štáte cudzou menšinou, podľa ústavnej listiny teoreticky prestali jestvovať ako národ. Toto bolo úplnou negáciou nielen Cleve- landskej a Kyjevskej dohody, ale aj Pittsburskej dohody podpísanej samým prezidentom Česko- slovenskej republiky Tomášom G. Masarykom.

Mohlo sa to takto stať len preto, že Slováci doma nemali skúsených a národne uvedomelých politických vodcov, ktorí by boli vedeli dostatočne obhajovať základné národné práva. Andrej Hlinka, ktorý bol v Paríži presadzovať autonómne postavenie Slovenska v Česko- Slovensku, bol po návrate z Paríža politickým väzňom centralistických kruhov a jeho prípad odstrašil a potlačil odvahu ostatných. Bolestnou skutočnosťou bolo aj to, že mnohí slovenskí politici sa za materiálne výhody prepožičali do cudzích služieb.

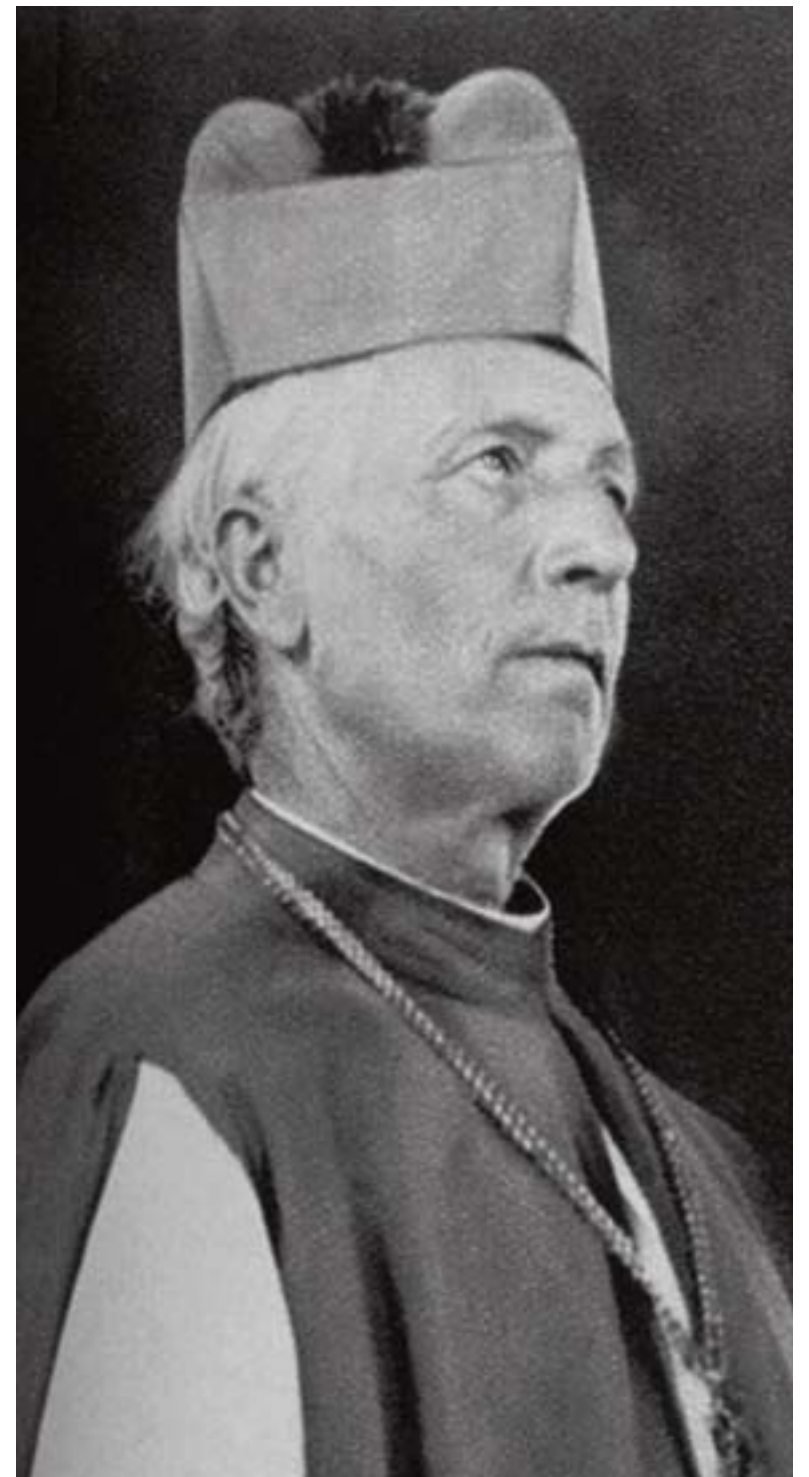
Pretože slovenskí národné cítiaci politici sa odvolávali na Pittsburskú dohodu a jej platnosť, predseda česko-slovenskej vlády V. Tusar požiadal prezidenta Masaryka, aby sa, ako jeden z podpisovateľov Pittsburskej dohody, vyjadril o jej platnosti. Masaryk odpovedal, že Dohoda má iba historickú hodnotu, pretože “Slováci na pittsburské schůzi dobre vedeli, že zejména občane američtí, nemají práva rozhodovat o definitivnem zřízení česko-slovenského štátu“. Vraj Pittsburská dohoda bola prekonaná Martinskou deklaráciou!

Táto odpoveď je síce deprimujúca a pre človeka, ktorý mal povest' filozofa-štátnika priam dehonestujúca, ale za daných okolností je ona ľahko vysvetliteľná. V čase podpisovania Pittsburskej dohody, v máji 1918, Masaryk mal pred sebou amerických Slovákov, ktorí sa pohybovali v slobodnom prostredí. Mali za sebou demokratickú skúsenosť a politický rozhľad uvedomelých predstaviteľov národa. S nimi sa nedalo ináč zachádzať a rokovať len ako rovný s rovným. Ale keď sa - už ako prezident - vrátil do Prahy, stretol s celkom iným typom slovenského politizujúceho človeka. Na rozdiel od amerických Slovákov, väčšina domácich slovenských vodcov prejavovala v svojom vystupovaní neistotu, cítili sa menejcenní a zaťaženi dedičstvom poddanskej minulosti. Títo politici sa z područia Maďarov vrhali do náručia Čechov bez náležitej mentálnej reorientácie. Masaryk a českí politici rýchlo zbadali ich myšlienkovú nesamostatnosť, z ktorej sa veľmi ľahko dá urobiť politická závislosť. Stáli pred nimi ľudia, ktorým sa

myšlienka nazývania rovného s rovným zdala nielen príliš odvážnou, ale priam nehoráznou. Namiesto toho zdôrazňovali svoje postavenie “slabšieho brata“, ktorý potrebuje radu, pomoc a ochranu svojho silnejšieho súrodence, zveličovali vlastnú biedu, poukazovali na vlastné nedostatky.

Okolo seba videli iba maďarské a maďarónske nebezpečenstvo, z ktorého urobili strašiaka proti autonómii. Maďarónstvo bolo v ich rukách kyjakom, ktorým zahánali svojich kritikov a mlátili svojich protivníkov. Keď Vavro Šrobár vyhlásil v pražskom sneme, že “autonómia pre Slovensko, ako politický a štátoprávny program, nevyrástol z pôdy slovenskej, ale vypestovali ho vonku v cudzine naši úhlavní nepriatelia Maďari“, českí poslanci a slovenskí centralisti privítali tento nezmyselný výrok potleskom.

Za takýchto okolností centralizácia a čechizácia sa mohla šíriť nehatene. Opozícia sa prejavila len kde-tu; a aj keď sa objavila, bol to viac symbolický než realistický pre-

jav nesúhlasu. Potlačanie národného cítenia pokračovalo. Administratívne bola odstránená pomlčka z úradného názvu štátu. Štát sa prestal volať Česko-Slovensko (s pomlčkou), musel sa volať Československo (bez pomlčky). Slovenčina bola vyhlásená za dialekt češtiny, všetko, čo bolo „slovenské“ sa stávalo „česko-slovenské“, skratene „české“. Cieľ tohto úradného opatrenia bol jasný: ako zmizla pomlčka, tak malo zmiznúť aj to, čo bolo za pomlčkou. Prezident Masaryk v interview, ktoré poskytol redaktorovi francúzskeho denníka, autoritatívne, uistoval: „Slovenský národ nejestvuje. To je iba výmysel maďarskej propagandy.“ (Le petit Parisien 14. septembra 1921).

V apríli 1920 sa konali na Slovensku voľby, v ktorých Ľudová strana vystupovala v spojení s českomoravskou Ľudovou stranou Jana Šrámka a pod názvom „Česko-slovenská ľudová strana“. Do parlamentu bolo zvolených 12 slovenských ľudáckych poslancov medzi nimi aj väznený Andrej Hlinka. Po zvolení za poslanca bol dňa 28. apríla 1920 (po viac než šesťmesačnej väzbe) prepustený z väzenia a ujal sa vedenia slovenského krídla Ľudovej strany. Pod jeho vedením slovenskí poslanci dňa 10. júna 1920 vyhlasujú na pôde pražského parlamentu boj za uznanie Slovákov ako osobitného národa a za legitímnu požiadavku autonómie: „Žiadame, aby ústava ČSR bola doplnená dohodou uzavretou medzi Čechmi a Slovákmi v Pittsburghu dňa 30. mája 1918. Pittsburghská dohodu považujeme za stelesnenie samourčovacieho práva slovenského národa.“

Hlinka sa veľmi energicky vrhol do politickej aktivity v duchu vyhlásenia, ktoré vyslovil, keď po prepustení z väzenia vkročil na slovenskú pôdu: „Budem pracovať vo dne i v noci do tých čias, kým z červeného Slovenska nebude Slovensko biele, Slovensko slovenské a kresťanské.“

V tomto zápole prebiehala aj jeho akcia za prinavrátenie katolíckych gymnázií, ktoré administratívne „poštátnil“ Vavro Šrobár z pozície ministra s plnou mocou pre správu Slovenska v roku 1919. Poštátnenie sa týkalo 20 katolíckych stredných škôl. V poštátnení Hlinka videl otvorene protikatolícke a protinárodné opatrenie, pretože bolo namierené len proti katolíckym školám. Evanjelické gymnázia poštátnené neboli a nijaké poštátnenie cirkevných škôl sa nekonalo v Čechách a na Morave. Hlinka to pokladal neoprávnenú diskrimináciu a žiadal odčinenie krivdy. Jeho požiadavky boli relatívne skromné a po viacerých neúspešných pokusoch sa uspokojil s kompromisom, t.j. že katolíkom sa v prvom štádiu vrátia tri gymnázia. V tomto smere v lete 1921 dosiahol od ministra školstva Josefa Šustu prísľub, že slovenskí katolíci tri gymnázia – v Nitre, v Banskej Bystrici a v Ružomberku – dostanú. Ale v septembri 1921 bola zmena vlády, predsedom vlády sa stal Dr. Eduard Beneš a ministrom školstva a národnej osvety Hlinkov zarytý protivník Dr. Vavro Šrobár a z prísľubu nebolo nič.

Nad touto vierolomnosťou sa zhrzlo celé katolícke Slovensko. Slovenskí poslanci Česko-slovenskej ľudovej strany žiadali, aby Ľudová strana zaregistrovala svoj protest tým, že poslanci nebudú hlasovať za vládny rozpočet. Predseda strany Jan Šrámek (ktorý bol v tejto Benešovej vláde ministrom železníc) návrh rozhorčene odmietol; vraj akoby to bolo, aby strana, ktorej predseda sedí vo vláde, hlasovala proti vládnemu programu. Naopak, nástojčivo trval na tom, aby všetci poslanci, teda i slovenskí poslanci Ľudovej strany, hlasovali za schválenie rozpočtu, pretože sú k tomu viazaní princípom straníckej disciplíny. Hlinka napokon súhlasil, ale pritom povedal predsedovi Šrámkovi tieto historické slová: „Podriadujeme

sa straníckej disciplíne, ale toto je posledná akcia, ktorú spoločne konáme. Od dneska sa naše cesty rozchádzajú. My pôjdeme vlastnou cestou. Svedomie nám nedovolí uprednostňovať stranícke záujmy pred našimi cirkevno-národnými povinnosťami. V roku 1905 sme neváhali opustiť Zichyho ľudovú stranu, keď ona prestala hájiť naše národné práva a neváhame ani dnes. Sbohom!”

Nasledujúceho dňa, 26. novembra 1921, Hlinka adresoval predsedovi Česko-slovenskej ľudovej strany Dr. Janovi Šrámkovi list, v ktorom mu oznamuje, že všetci 12 slovenskí poslanci Česko-slovenskej ľudovej strany (Andrej Hlinka, Ferdiš Juriga, Karol Kmeťko, Štefan Onderčo, Jozef Buday, Florián Tománek, Marko Gažik, Michal Tomík, Arnold Bobok, Ľudovít Labaj, Jozef Vrabec, Anton Hancko) vystupujú zo spoločného parlamentného klubu:

Pán predsed!

Poneváž včerajšie klubové hlasovanie uložilo nutné hlasovanie a nutnú prítomnosť všetkých členov klubu pri hlasovaní za štátny rozpočet, oznamuje Vám úctyplne, že sťahujeme z toho následky a vystupujeme z klubu.

*Praha, 26. novembra 1921
Andrej Hlinka, predseda.*

Týmto činom sa pred sto rokmi utvorila v Česko-Slovensku nová parlamentná strana Slovenská ľudová strana, ktorá si neskoršie (v okt. 1925) dala meno Hlinkova slovenská ľudová strana (HSES).

Hlinka si želal pokojný bratský rozchod a očakával, že jeho rozhodnutie sa stretne s bratským pochopením. Predseda Česko-slovenskej ľudovej strany Ján Šrámek sa však cítil týmto radikálnym krokom Andreja Hlinku zaskočený a reagoval primerane. V prvej chvíli uvažoval, že strana pozbaví slovenských „rebelantov“ mandátu, ale neskôr na radu svojich českých kolegov od svojho úmyslu odstúpil. Rozhodol však, že jeho strana bude pôsobiť na Slovensku aj ďalej pod svojím pôvodným názvom. Aj pôsobila. Jej predsedom bol Dr. Martin Mičura. Vystupovala v troch voľbách – 1925, 1929 a 1935 – ale nikdy veľa hlasov nezískala. Jej existencia bola iba politickým živorením z milosti a za podpory českých politických kruhov.

Slovenskej verejnosti Hlinka podrobne vysvetľoval svoje konanie v denníku Slováč (6. decembra 1921), kde písal:

„Náš ťažký a vážny krok musel nasledovať po tom, čo sa odohralo v politike ČSR v posledných dvoch rokoch. Náš krok nijako nesmeruje proti Ľudovej strane Čiech a Moravy. Nie. My aj naďalej ostaneme v úzkom a ideovom zväzku. Nás spájajú aj naďalej veľké veci a idey: Cirkev, národ a štát.“

My ťažko sme niesli následky volieb. Išli sme do nich s menom Česko-slovenskej ľudovej strany. Toto využili agrárci a socialisti. Roztrubovali celému svetu, že Ľudová strana predala národ, autonómiu a Slovensko. Vidíte – hovorili – to nie je ľudová strana, ale Česko-slovenská ľudová. Pred voľbami vozili celé vozy letákov, kde sa rozpisovali o našej zrade. Čo sme tým utratili, nevieme pozitívne, ale súdiac

z nálady ľudu, myslíme, že veľmi mnoho.

Ale to je vec minulosti a histórie. Táto nás už neštekli a netrápi. My žijeme v prítomnosti, menovite v budúcnosti.

Prvou príčinou tohto kroku je, že slovenský národ nemá v sneme ani jednej čistej slovenskej strany. Je tam strana česko-slovenská republikánska, česko-slovenská ľudová, česko-slovenská sociálno-demokratická, česko-slovenská národno-sociálna, ale mena slovenského nemala v Prahe ani jedna.

My síce vyvíňovali sme sa ideove slovensky, cítili sme slovensky, pracovali slovensky, ale nepriatelia nám to uznať nijak nechceli. Oni hľadeli na formu a táto im zdanlivo priala.

My sme a navzdor všetkým snahám aj chceme ostať Slováckmi so svojím Slovensko, svojou kultúrou, svojím snemom, svojimi školami, svojou administráciou. My cítime zodpovednosť pred históriou a budúcimi generáciami a nechceme, aby nás tieto súdili tak, ako súdia alebo odsúdia agráru, alebo socialistickú stranu. My môžeme umrieť, zahynúť, ale poctivo, ako Slováci a strážcovia slovenských tradícií. Odo dneška sme nielen v srdci, citoch, prácach a na Slovensku Slovenskou ľudovou stranou, ale ňou sme už dnes dľa formy a ústavy aj v Prahe. Čisto slovenskou stranou, v slovenskom klube zriadenou.“

Dnes, po storočnom odstupe, treba s uznaním povedať, že Hlinkov

	Obyvateľstvo podľa národnosti v r. 1910		v r. 1921	
	Počet	%	Počet	%
Slováci	1 686 696	57.76	1 953 153	65.14
Česi	7 523	0.26	71 733	2.39
Maďari	893 586	30.54	684 241	21.62
Nemci	196 942	6.83	145 824	4.86
Rusíni	97 051	3.31	88 954	2.97
Židia -	73 621	2.46		
Iní	43 453	1.30	16 718	0.56
Spolu	2 925 251		2 998 244	

čin predstavuje jeden z najdôležitejších prelomových bodov v politickej histórii Slovenska. Ľudová strana si dala do programu a presadzovala do života princíp samobytnosti slovenského národa, sústavne sa dožadovala autonómie a všetkých práv, ktoré samobytnému národu patria. Keby to nebola robila ona (od roku 1932 v spolupráci s Rázusovou národnou stranou), nebol by to robil nikto – a nie je problematické domysliť si, aké tragické následky by to malo.

Tri roky po prevrate – v novembri 1921 – Slovensko už mohlo urobiť aspoň predbežnú bilanciu spoločného života v novom štátnom útvare. Jeho územie bolo teraz presne hranične vymedzené, rozprestieralo sa "od Tatiek k Dunaju" a patrili mu aj oblasti, ktoré ďaleko presahovali rozsah Slovenského okolia memorandistov.

Na tomto území pred sto rokmi žili asi tri milióny obyvateľov, z ktorých – podľa uhorskej štatistiky z r. 1910 – iba 57,66 % bolo Slovákov a ich počet sa nebezpečne zmenšoval.

Povojnový rozklad Rakúsko-uhorskej monarchie a prevrat v r. 1918 nielen že zastavili toto národné krvácanie, ale vytvorili aj podmienky pre návrat márotných detí do otcovského domu, takže pri

sčítaní v 1921 podiel Slovákov na obyvateľstve Slovenska vzrástol z 57,66% na 65,14%. Nebol to iba výsledok prirodzeného rastu; čiasťotný dôvod bol aj v tom, že v 1910 prevádzali sčítanie ľudu Maďari, ktorí v r. 1910 chceli presvedčiť svet i seba, že sú najpočetnejšou národnosťou v mnohonárodnom Uhorsku, že ich je nad 50 %.

Neváhali pri tom používať aj pochybné sčítacie metódy. Napríklad: v Uhorsku v roku 1910 žilo asi 1 milión Židov. Avšak štát židovskú národnosť neuznával a tak židia si museli vybrať jednu z uznávaných národností. Prevažná väčšina sa ich hlásila k vládnucej národnosti, t.j. k Maďarom a tak automaticky rozmnožila ich počet. Okrem toho, bežná prax bola taká, že horliví sčítací komisári neváhali označiť za „Maďara“ každého, kto vedel povedať pár slov po maďarsky. Takto sa potom dosiahlo, že úradné štatistiky vykazovali v Uhorsku oveľa viacej Maďarov (54,5 %) než ich tam skutočne bolo.

V roku 1921 sčítanie prebiehalo za demokratickejších podmienok. Židia sa už mohli hlásiť k vlastnej národnosti a – polooficiálne i úradne – boli priam vyzývaní, aby sa hlásili k akejkolvek národnosti, len nie k maďarskej. Tieto skutočnosti sa potom odrážali na aj na výsledkoch sčítania. Tabuľka národnostného zloženia obyvateľstva je názornou ilustráciou, aké zmeny sa odohrali na Slovensku v r. 1919-1921:

	Obyvateľstvo podľa národnosti v r. 1910		v r. 1921	
	Počet	%	Počet	%
Slováci	1 686 696	57.76	1 953 153	65.14
Česi	7 523	0.26	71 733	2.39
Maďari	893 586	30.54	684 241	21.62
Nemci	196 942	6.83	145 824	4.86
Rusíni	97 051	3.31	88 954	2.97
Židia -	73 621	2.46		
Iní	43 453	1.30	16 718	0.56
Spolu	2 925 251		2 998 244	

Zvlášť pozoruhodný bol pokles maďarského obyvateľstva v slovenských mestách. V 1910 mala Bratislava 40,6 % maďarského obyvateľstva 34,1 % nemeckého a len asi 12% slovenského. Hovorievalo sa, že Prešporok je ráno slovenský (keď prichádzajú robotníci z okolia do fabriek a ženičky z blízkych dedín na trh), cez deň maďarský (úradovalo sa iba po maďarsky) a večer nemecký (usadlé rodiny v domácnostiach boli prevažne nemecké). Slovenský živel významne začal prenikať do Prešporoka-Bratislavy len po roku 1918. Jeho nositeľmi boli spočiatku hlavne úradníci, vojaci a študenti. A tak už v roku 1921 počet maďarsky hovoriaceho obyvateľstva poklesol zo 40,6% na 23,7%.

Podobne sa vracal slovenský charakter aj ostatným našim mestám, ako to ukazuje tabuľka:

Mesto	Percentá maďarského obyv. roku 1910	1921
Bratislava	40.6	23.7
Košice	75.4	22.1
Nitra	59.4	10.9
Nové Zámky	91.5	50.2
Levice	80.5	65.5
Lučenec	82.2	43.8
Rim. Sobota	89.7	71.0

V júli 2021 bolo tomu 85 rokov čo vypukla v Španielsku krvavá občianska vojna. Trvala skoro tri roky a za ten čas spôsobila obrovské osobné a materiálne škody: odhaduje sa, že predčasne prišlo o život asi pol milióna osôb, boli zničené nielen obydlia a účelové stavby, ale aj mnohé kostoly, kláštory, umelecké diela a kultúrne pamiatky.

V tomto bratovražednom konflikte spočiatku stáli proti sebe dve skupiny španielskych občanov. Na jednej strane bol tzv. ľudový front, tzv. republikáni, ktorí tvrdia a bezohľadne presadzovali moderné idey a ideológie. Jadrom tejto vládnej koalície bola marxistická skupina komunistov a anarchistov.

Proti nim stála skupina nacionalistov, ktorá pozostávala z konzervatívne orientovaných kruhov vo verejnom živote a v armáde.

Nespokojnosť s vládnymi nariadeniami a ich uvádzaním do praxe viedli k rozporom, ktoré postupne prerástli do občianskej vojny.

Vo vtedajšom politickom ovzduší táto občianska vojna čoskoro nadobúdala črty ideologického svetového konfliktu, do ktorého zasahovali aj vonkajšie sily. Tak na strane republikánov stáli a otvorene im poskytovali vojenskú a politickú podporu vlády Sovietskeho zväzu a Mexika, ako aj ľavicové hnutia viacerých európskych a amerických štátov. Nacionalistom materiálne pomáhali vlády Talianska a Nemecka a ich ideologickými podporovateľmi boli katolícke a konzervatívne kruhy na Západe.

Táto polarizácia postojov je príčinou, že španielska občianska vojna sa aj dnes často predstavuje ako predohra II. svetovej vojny, ako konflikt republikánskej demokracie s totalitou diktatúrou, ako ideologický zápas kresťanstva s militantným ateizmom.

Cieľom tohto príspevku nie je skúmať argumenty jednotlivých stránok. Názory na udalosti sú odlišné, niekedy úplne protichodné. Kresťanskému pozorovateľovi však nemôže uniknúť pred oči jedna srdcelomná skutočnosť: za posledných 40 rokov Katolícka cirkev blahorečila alebo kanonizovala vyše 2000 obetí španielskej

občianskej vojny. A proces ešte stále nie je zakončený; určite bude pokračovať, pretože na Kongregácii pre svätorečenie a kanonizáciu sa v súčasnosti skúmajú prípady ďalších asi 1800 kandidátov.

Protikatolícky hrot vládnej koalície tzv. ľudového frontu sa začal otvorene prejavovať od roku 1931, keď po odstúpení z trónu kráľa Alfonza XIII. sa Španielsko stalo republikou a moci sa ujala republikánska vláda. Jej vyostrené protikatolícke tendencie sa prejavovali v takých opatreniach ako bolo jednostranné zrušenie konkordátu, odluka Katolíckej cirkvi od štátu,

FRANTIŠEK VNUK

Mučeníci španielskej občianskej vojny (1936-1949)

konfiškácia cirkevných majetkov, vyhnanie jezuitov, poštatnenie školstva, zákaz procesií a náboženských slávností, povinný civilný sobáš a pod. Anarchistické a marxistické živly ničili a znesväcovali kostoly, útočili na Katolícku cirkev, náboženstvo, kňazov, mníchov a mnišky. A teros sa stupňoval z týždňa na týždeň.

V júni 1933 pápež Pius XI. sa prosebným hlasom obracia na španielsku vládu, aby zmiernila svoje postoje a prestala prenasledovať Cirkev. V encyklike *Dilectissima nobis* poukazuje na "veľmi vážne priestupky proti Bohu a jeho velebnosti, početné porušovanie posvätných božských a základných ľudských práv... Vysielame vrúcne prosby k nebu a prosíme milostivého Boha, aby prevínilcom odpustil tieto urážky namierené proti Nemu." Ale ako republikánska vláda nepočúvala na španielskych biskupov, kňazov a veriacich, rovnako nič nedala ani na hlas pápeža.

Po voľbách v 1936, z ktorých víťazne vyšiel ľudový front (komunisti, anarchisti, socialisti a repub-

likáni), situácia sa podstatne zhoršila. Nespokojnosť obyvateľstva a obavy z vývoja v radoch armády viedli k prejavom otvoreného odboja. Na čelo vzbúrencov sa postavili viacerí vysokí dôstojníci, z ktorých do popredia sa prebili generáli Emilio Mola a Francisco Franco. Čoskoro Španielsko malo dve proti sebe bojujúce vlády: republikánsku v Madride a vo východnej časti Španielska a konzervatívno-nacionálnu v severo-západnom Španielsku, s politickým centrom v Burgose.

Španielska občianska vojna trvala skoro tri roky (od júna 1936

do apríla 1938). Protikatolícky hnev a nenávisť v radoch republikánov sa prejavil v početných krutých zásahoch namierených proti príslušníkom kňazského a rehoľného stavu a proti všetkému, čo predstavovalo alebo symbolizovalo Cirkev. Kronika občianskej vojny zaznamenáva, že v priebehu jednej noci 19./20. júla 1936 bolo ohňom zničených vyše 50 kostolov. V Barcelone boli počas trvania revolúcie zničené alebo poškodené všetky katolícke chrámy, s výnimkou nedokončenej stavby katedrály. Takéto barbarstvo postihlo takmer všetky regióny Španielska, ktoré boli pod kontrolou republikánov.

Rovnako otrasná je štatistika obetí z radov kňazstva a rehoľných spoločenstiev. Popravených a usmrtených bolo:

13 biskupov,
4 172 diecéznych kňazov a seminaristov,
2 364 rehoľných kňazov a bratov,
283 rehoľných sestier.
Teda dohromady 6 832 obetí z radov duchovných osôb.
Kňazi a rehoľníci tvoria iba

autentickej kresťanskej viery, boli inšpiráciou nielen súčasníkom, ale aj budúcim pokoleniam.

Utrpenie veriaceho španielskeho ľudu v rokoch 1936-1939 sa vyrovnalo, ba niekedy až prevyšovalo, prenasledovanie kresťanov v Rímskej ríši v prvých troch storočiach kresťanských dejín. Viacerí historici a komentári tvrdia, že tri roky španielskej občianskej vojny dali Cirkvi väčší počet mučeníkov, ako dali prenasledovania Nera, Décia, Diokleciána a ďalších vládcov antického Ríma. Tieto skutočnosti viedli porevolučnú španielsku hierarchiu usilovne zhromažďovať dokumentárny materiál k procesom blahorečenia, prípadne kanonizácie týchto novodobých mučeníkov.

S procesmi blahorečenia sa totiž nemohlo začať hneď, lebo v tom čase sa vyžadovalo, že proces sa môže zahájiť až po 50 rokoch od smrti kandidáta na blahorečenie. Prakticky to znamenalo, že beatifikačné procesy sa uskutočnia až niekedy v deväťdesiatych rokoch 20. storočia.

Túto dlhú čakaciu lehotu v roku

1983 pápež Ján Pavol II. skrátil z 50 rokov na päť rokov. Španielskym katolíkom sa takto otvorila možnosť predložiť pripravené kauzy. Prvou kauzou bolo blahorečenie skupiny 26 rehoľníkov rádu pasionistov z kláštora Daimiel, ktorí boli zaistení a popravení v prvých troch mesiacoch revolúcie (júl – september 1936). Proces bol zahájený v roku 1984 avšetci kandidáti boli hromadne blahorečení 1. októbra 1989. Ich liturgický sviatok sa slávi 24. júla.

V nasledujúcich rokoch Ján Pavol II. blahorečil ďalších mučeníkov, a síce v roku 1990,

1992, 1993, 1995, 1997 a 2001. Dohromady počas svojho pontifikátu Ján Pavol II. blahorečil 473 španielskych mučeníkov. Okrem toho v roku 1999 kanonizoval skupinu deviatich Turuských mučeníkov.

V jehošlapajach pokračoval Benedikt XVI., ktorý počas svojho relatívne krátkeho pontifikátu blahorečil 530 mučeníkov španielskeho červeného teroru (terror rojo) a síce v rokoch 2005, 2007, 2010 and 2011. Blahorečenie 498 mučeníkov v októbri 2007 predstavovalo dovtedy najpočetnejšiu beatifikačnú ceremóniu v dejinách Cirkvi. Medzi novými blahoslavenými tejto skupiny boli dvaja biskupi (Cruz Laplana y Laguna a Narciso de Esténaga Echevarría), kňazi, rehoľníci, rehoľníčky i seminaristi. Traja z nich mali iba 16 rokov a najstarší bol 78-ročný starček. Okrem Španielov boli medzi nimi aj osoby, ktoré pochádzali z Francúzska, Mexika a Kuby.

Pápež František blahorečil španielskych mučeníkov každý rok svojho pontifikátu. Doteraz beati-

Desať vecí, ktoré (pravdepodobne) neviete o Španielskej občianskej vojne

fikoval viac než 650 mučeníkov. V roku 2013 blahorečil 522 mučeníkov v starobyľom katalónskom meste Tarragona. V tomto „zástupe mučeníkov“ boli 3 biskupi, 82 kňazov, 3 bohoslovci, 427 rehoľníkov a rehoľníčok a 7 laikov. Väčšina z nich pochádzala z mesta Tarragona (147 osôb) ostatní zo vzdialenejších oblastí Španielska a boli medzi nimi aj osoby z Kolumbie, Kuby, Filipín a Portugalska.

Zatiaľ posledná ceremónia za Františkovo pontifikátu sa konala v týchto dňoch (30. októbra 2021), keď bol za blahoslaveného vyhlásený kňaz Francisco Cástor Sojo López a jeho traja spoločníci (Millán Garde Serrano, Manuel Garcellá Videllet a Aquilino Pastor).

Španielska revolúcia zatiaľ dala Cirkvi vyše 2 000 oficiálne vyhlásených svätcov a blahoslavených. A to ešte nie je koniec. Ich počet ešte porastie a v nasledujúcich mesiacoch a rokoch určite budeme svedkami ďalších beatifikačných slávností.

Samozrejme, blahorečenia majú svojich kritikov, hlavne medzi ľavicovo naklonenými politikmi, liberálmi a stúpenkami módneho sekularizmu. Ani súčasné španielske socialistické vládne nie je nimi nadšená, lebo každý beatifikačný proces jej pripomína tú stránku revolúcie, ktorú sa jej obdivovatelia a ideoví potomkovia pokúšajú obísť, alebo preniesť sa ponad ňu mlčaním. Vyvíja sa ideologický tlak na Cirkev, aby prestala s ďalšími procesmi. V októbri 2013 sa obrátili na čerstvo-zvoleného pápeža Františka, aby zrušil plánovanú beatifikáciu 522 tarragonských martýrov, čoho pápež – z pochopiteľných dôvodov – urobiť nemohol, ani neurobil.

Veľkolepý priebeh blahorečenia tarragonských svedkov viery sa konal za prítomnosti 8 kardinálov, 96 biskupov a početného zástupu veriacich zo Španielska i z cudziny. Slávnostnej bohoslužbe a obradom predsedal prefekt Kongregácie pre svätorečenie a kanonizáciu kardinál Angelo Amato, ktorý pri tejto príležitosti povedal: „Služobníci Boží, ktorých dnes Cirkev vyhlasuje za blahoslavených, boli všetci nevinnými obeťami, ktoré pretrpeli väzenie, trýznivé mučenie, nespravodlivé odsúdenie, ponižovanie a nevysloviteľné tresty... Boli zavraždení z nenávisťi viery; iba preto, že boli katolíci, že boli kňazmi, že boli seminaristi, že boli rehoľníkmi, že boli rehoľníčkami, že pevne verili v Boha a že Ježiš bol pre nich jediný poklad, drahší než ich vlastný život.“

Katechizmus Katolíckej cirkvi učí, že Kristova cirkev má štyri poznávacie znaky: je jedna, svätá, všeobecná (katolícka) a apoštolská. O Cirkvi 20. storočia sa dá povedať, že má aj piaty znak: prenasledovaná. Stredisko pre štúdium svetového kresťanstva (The Center for the Study of Global Christianity) informuje, že „v dejinách kresťanstva bolo umučených 70 miliónov kresťanov. Viac než polovica z nich podstúpila mučenícku smrť v 20. storočí a najväčšími protivníkmi kresťanstva boli komunistické a fašistické vlády.“ Španielsko pod vládou republikánov vložilo podstatný príspevok do tohto tragického počtu.

Dňa 1. apríla 1939, po takmer troch rokoch tvrdých bojov (od 17. júla 1936), sa skončila veľká Pyrenejská krížová výprava, ako sa nazýva vystúpenie španielskych nacionalistov, monarchistov a konzervatívov proti sekulárnej republike. Revolučná stavba budovaná spoločným úsilím liberálov, socialistov, komunistov, anarchistov a slobodomurárov, ľahla popolom.

CESTA K PRIEPASTI

Občianska vojna v Španielsku oficiálne vypukla v lete 1936. V skutočnosti v krajine zúrilo násilie od zvrhnutia monarchie a vyhlásenia republiky v apríli 1931.

Už mesiac nato ľavicoví demonštranti vypálili viac ako sto kostolov a kláštorov. Vláda nariadila políciu, aby nereagovala. V tom istom roku Edward Gamas, hlavný kancelár Najvyššej rady lóže francúzskeho slobodomurárstva, verejne vyzdvihol španielskych „bratov v zástere“ za to, že „roztrhali slučku“ a „vypustili svetlo Slobody“.

V nasledujúcich rokoch bolo vyliatej veľa krvi a krajina upadla do chaosu. Iba počas „októbrovej revolúcie“ v roku 1934 bolo usmrtených viac ako 1300 ľudí, z toho 37 katolíckych duchovných; 58 kostolov bolo vypálených.

16. februára 1936 ľavica zjednotená v Ludovom fronte vyhrala parlamentné voľby, hoci minimálnou väčšinou, ale volebný systém jej umožnil získať dve tretiny kresiel v parlamente. Lídri ľavice otvorene ohlasovali revolúciu, ktorá bude „ešte krvavejšia ako tá ruská“ a predpovedali, že Španielsko bude „zaliate krvou“.

Ulice skutočne ovládol krvilačný dav; takmer každý deň dochádzalo k atentátom, podpaľačstvu a potýckam. Špeciálne policajné oddiely spolupracovali s militantmi. Počas prvých piatich mesiacov vlády Ludového frontu bolo zavraždených 330 ľudí, vrátane 17 kňazov; na kostoly bolo podniknutých 421 útokov a stovky

útokov na sídla politických strán a redakcie opozičných novín.

V pondelok 13. júla 1936 okolo tretej hodiny nad ránom policajní dôstojníci v sprievode členov socialistických milícií uniesli Calva Sotela, vodcu pravicovej parlamentnej opozície, ktorý bol potom zavraždený dvomi „čekistickými“ ranami do hlavy. Verejnosť bola šokovaná zločinom ako aj skutočnosťou, že príslušníci bezpečnostných síl vystupovali v roli komanda smrti. Úrady ostentatívne chránili vrahov a ľavicoví politici túto vraždu verejne schvaľovali. Keď účastníci pohrebu obeť pochodovali ulicami Madridu, polícia spustila paľbu na dav a zabila alebo zranila 39 osôb. Vtedy pretiekol pohár trezlivosti.

GENERÁL

Francisco Franco y Bahamonde, budúci vodca Krížovej výpravy, bol najmladším generálom španielskej armády. Vyznamenal sa počas vojny v Maroku, kde si získal rešpekt svojich vlastných vojakov aj nepriateľov.

Zbožný katolík, presvedčením konzervatívec, dlhé roky bránil apoliticitu armády. Dlho odolával svojim horkokrvným kolegom – veliteľom angažujúcim sa v monarchistických sprisahaniach. V roku 1934 riadil potlačanie revolučných vystúpení krajnej ľavice. Potom bol nútený sledovať, ako neschopnosť politikov umožňuje extrému znovu získavať stratené pozície.

Jeho umiernenými názormi v marci 1936 otriasli incidenty v Cádize. Ľavicová zberba tam podpálila päť kostolov, kláštor, seminár a katolícku školu. Krátko nato Franco navštívil mesto. Rozušil ho chýr o postojí armády, ktorá iba pasívne sledovala toto znesvätenie, a išlo ho potrať, keď počúval vysvetlenie veliteľa posádky, že iba plnil rozkaz, že nemá zasahovať. Franco vyčítal dôstojníkovi, že armáda predsa

nemôže poslúchať nehanebné rozkazy.

O niekoľko dní na to militanti podpálili ďalších desať chrámov – päť v Madride a Grenade, opäť pod nosom nečinnnej armády. Ak mal Franco ešte nejaké pochybnosti, vražda Calva Sotela ho nakoniec presvedčila, že ľavicová vláda sa nezastaví pred ničím.

NEBO BEZ MRAKOV

17. júla 1936 Rádio Ceuta v Maroku vyslalo správu, ktorá bola signálom pre povstanie: „Nad celým Španielskom je nebo bez mrakov.“

Povstanie začalo vystúpením vojenských posádok v španielskom Maroku. Povstanci čoskoro oslobodili africké usadlosti, Kanárske ostrovy, Baleárske ostrovy a nakoniec severozápadnú časť metropoly. V iných oblastiach sa však nenávidená republika držala zubami-nechtami.

V Madride a v mnohých ďalších mestách ľavica povstanie kruto potlačila. Tu a tam sa nejaký čas ešte držali ostrovčeky povstalcov. Ich obrancovia obkľúčení zo všetkých strán bojovali mnoho dní bez nádeje na víťazstvo s jedinou myšlienkou, aby „zomreli, ako sa patrí na Španielov“. Niektorí, ako napríklad obrancovia Ovieda a Toledana Alcazara, mali šťastie a po niekoľkých mesiacoch bojov sa dočkali pomoci. Iné bašty, ako kasárne La Montaña, kasárne v San Sebastiane, komplex kasární Simancas a Zapadores v Astúrskom Gijóne a nakoniec Svätýňa Virgen de la Cabeza v provincii Jaén (známe zo zjavenia Panny Márie v roku 1227), podľahli po hrdinskej obrane a ich obrancovia boli zmasakrovaní.

Pochod povstalcov k víťazstvu mal trvať takmer tri roky.

ZNÍČIŤ CIRKEV

Ľavica reagovala na vypuknutie povstania rozpútaním strašného teroru. Republikánska tlač písala o „stotisíckach fašistov“, ktorí sa údajne všade skrývajú, a ktorých

treba postrieľať. Skutočne veľa nechýbalo k tomu, aby sa to vládou najatým banditom podarilo.

Rozpútal sa ozajstny masaker duchovenstva. Rovnako nemilosrdne boli zabíjaní laickí katolíci – za príbuzenstvo s kňazom, za udržiavanie vzťahov s nimi, za členstvo v cirkevných (aj charitatívnych) organizáciách, za „príliš časté“ chodenie do kostola, za ruženic, krížik na krku, za medailónik... Podľa najnovších údajov revolučný teror počas občianskej vojny si vyžiadala životy 6 788 kňazov, rehoľníkov, rehoľníčok a seminaristov. Len v Madride bolo zabitých tridsať percent duchovných, v Barbastre až osemdesiatosem percent!

Zbúraných bolo 22-tisíc zo 42-tisíc kostolov a kaplniek. Po 25. júli 1936 až do konca vojny sa na republikánskych územiach (s výnimkou baskických provincií) legálne neslúžila jediná svätá omša.

BARBARI

Kňaz z Navalmoraru bol odsúdený na skutočnú krížovú cestu. Strhli z neho šaty, bičovali ho a na hlavu mu vtlačili trňovú korunu.

Odsúdenému na chrbát priviazali drevené brvno, ktoré musel vliecť až na symbolickú Golgotu. Časť militantov chcela ukončiť vraždu ukrižovaním obeť, ale kňaza nakoniec zastrelili. Až do poslednej chvíle mal šancu zachrániť si život – výmenou za rúhanie. Namiesto toho radšej obetoval život žehnajúc svojich mučiteľov.

Trňová koruna bola vtlačená na hlavu aj kňazovi z Torrijosa, ktorý bol nútený piť ocot a potom bol zastrelený. V El Saucejo bol kňaz ukrižovaný dole hlavou na dverách svojho kostola. Matku dvoch synov – jezuitov zabil tým, že jej strčili do hrdla krucifix.

Vyššie týždňa bol mučený diakon farnosti Alara v diecéze Halaga. Mučili ho elektrošokmi, vykastovali a nakoniec obliali benzínom a podpálili.

V Riudarenos bola na smrť odsúdená rehoľná sestra a jej súrodenca – brat a sestra. Brat poprosil, aby bol zabitý ako prvý, pretože nechcel vidieť popravu svojich sestier. Revolucionári mu na to vypichli obidve oči posmievajúc sa, že teraz už aj tak nič nebude vidieť.

Ani zosnulým nebolo odpustené. Hrobky duchovných osôb boli znevažované, ich telesné pozostatky povyhadzované, mŕtvoly poukladané do obscénnych pozícií. V Madride, v kostole sv. Antona, sa hral futbalový zápas, v ktorom sa namiesto lopty kopalo do ľudskej lebky vyťahutej z krypty.

Takýchto a podobných udalostí boli stovky. To nebránilo zištným intelektuálom a umelcom z celého sveta ospevovať „osvietenú“ republiku.

ANDRZEJ SOLAK

ZDROJ: CHRISTIANITAS

(Pokračovanie v budúcom čísle)

(Pokračovanie z 1. strany)

Napätie medzi stredovekým „Dies irae“ – strašným dňom hnevu a súdu, a prvokresťanským „Maranatha“ – príd' náš Pane, ktorý príchod Krista vníma v nádeji a radosť, je prítomné v kresťanskom myslení na spôsob samotnej diferenciácie medzi dvoma verdiktmi: „Poďte požehnaní od môjho Otca“ a „Vzdialte sa odo mňa zlodečiny do večného ohňa“ (Mt 25. kap.). Koexistencia Božej milosti, milosrdenstva a zároveň trestajúcej Božej spravodlivosti ostáva pre nás nerozriešiteľnou veličinou Božej mysle. Sú to protiklady, nie rozpory. Racionálna myseľ postavená na tradícii karteziánskeho zvecnenia ignoruje večné veci a zlyhá pri Božích paradoxoch. Modernistická západná teológia zredukovala obsah vzkriesenia z mŕtvych, posledný súd a príchod Krista v sláve len do situácie človeka bezprostredne po smrti. Tento subjektívizmus odsúdila Kongregácia pre náuku viery v roku 1979. Tajomstvo zjavenia Pána v sláve možno reflektovať len hlbavým a pokorným ponorením ľudskej mysle a srdca do reality Ducha, ktorý skúma ľudské a Božie hlbiny a žiť ho vzťahom k Božím osobám.

AKTUÁLNE ZNAKY DRUHÉHO PRÍCHODU KRISTA

Písmo sväté predpokladá koniec sveta a taktiež ohlasuje znamenania, ktoré mu budú predchádzať. Je to súčasťou eschatologických rečí v Evanjeliách, napr. Mt 24. kap. Z dejín vieme, že v dobách, keď sa tieto znamenania objavili, hlavne vojny, spoločenské rozvraty a živelné pohromy, boli očakávaniami posledných dňoch živšie. Avšak, ak druhý Kristov príchod ponímame výslovné negatívisticky, ako ničenie všetkého, čo svet vybudoval, tak tu absenteje puto medzi Nebeským kráľovstvom a pozemským kráľovstvom s výnimkou zásluh, ktoré spravodlivý človek získal v boji proti hriechom, čo samozrejme nie je zanedbateľné. Katastrofický duch sa objavil aj v besnení protibožských síl francúzskej revolúcie a znovu o sto rokov neskoršie, keď došlo k rozčarovaniu z ideí bratstva, voľnosti a rovnosti. Ľudia boli hlboko sklamaní z priebehu dejín, neverilo sa v existenciu žiadneho dejinného poslania. V tejto dobe K. Leontjev volá: „Prichádza antikrist“ a F. Tjutčev hovoril o blížiacich sa „osudových minútach“. V. Solovjov píše svoju, zrejme až dnes dešifrovanú Legendu o antikristovi.

Dvadsať storočie napriek progresu vo vede a technike a vysokej životnej úrovni je programovou vzbudou voči stvoriteľskému poriadku, človek odviazaný od všetkých metafyzických reálií a väzby na transcendentno sa búri nakoniec voči samému sebe, voči prázdnote svojho srdca. Berďajev hlavne v dielach Nový stredovek a Zmysel histórie, veľmi presne popisuje, ako humanistické sebaistoty, viera človeka v seba a jeho vedecké a politické výdobytky vybledli a stali sa zmysluprázdny, ba otočili sa proti človeku. „Duchovné princípy novoveku dožili, jeho sily sú vyčerpané. Racionálny deň novoveku končí, prichádza súmrak, blížime sa k noci. Žiadnu z kategórie prežitého slnečného dňa nemožno použiť k výkladu udalostí a javov nášho večného času dejín“ (Nový stredovek).

Od veľkého adventu ľudstva k parúzii

Posledné dve adventné obdobia nás prinútili zamyslieť sa nad tým, či svetová kríza v rézii globálnych sociálnych inžinierov prostredníctvom umelo vyvolanej migrácie, prevažne moslimských bojovníkov a pandémie, je len súčasťou civilizačných zlomov a striedaní epoch tak, ako o nich hovoria napríklad O. Spengler, T. Keiserling či O. Spann alebo tieto udalosti vykazujú príznaky skutočného konca dejín a konca sveta i očakávaného druhého príchodu Krista, ktorý nivelizuje každú moc a vládu a všetky nespravodlivé mocenské štruktúry realizujúce sa v dejinách. Ak Berďajev písal v Ríši Ducha a ríši cisára, že politika, ekonomika, veda a aktivity národov nechcú poznať nijaký mravný zákon a ani vyšší princíp, a že človek sa stal otrokom autonómnych sfér, tak tento výsledok by sme mohli precizovať do dvoch oblastí: zneužitie vedy na produkciu zbraní hromadného ničenia: atómových bômb a experimenty v oblasti molekulárnej biológie, ktorá zasahuje do genetickej výbavy človeka. Tou druhou je redefinícia človeka ako muža a ženy, popretie sexuálnej polarity. Toto je útok na samotnú prirodzenosť – fyzis človeka. Tieto pokusy zasahovať do stvoriteľského plánu nemajú obdoby v doterajších dejinách. Vládca sveta, ktorí intenzívne v rámci poslednej globálnej zmeny po páde revolučného socializmu pracujú technologicky a kultúrne-politicky na „novom Adamovi“, svojimi transhumanitnými experimentmi zrejme naplňujú Goetheho víziu, ktorú predniesol tesne pred smrťou, že Stvoriteľ oľutuje stvorenie človeka, všetko znovu premieša a začne tvoriť od počiatku.

Obrazy a symboly, záhadná hra čísel Apokalypsy – poslednej biblickej knihy, ktoré sme bagatelizujúco študovali pred tridsiatimi rokmi, dnes nadobúdajú desivú realnosť, hlavne činnosť šelmy a očiachovanie ľudí jej znamením, potom sú to nebeskí jazdci, anjeli s čašou hnevu, ohavnosti na svätom mieste. Vystúpenie konečného antikrista (1 a 2 list Jánov), ktorý zvedie pred príchodom Krista mnohých, je určite väčším znamením ako len konštatovanie, že v cirkvi je širokospektrálna kríza a odpad od pravej viery. Kristovo varovanie, že sa máme obávať tých, čo vedia aj dušu zahubiť v pekle, reflektujeme teraz, keď známe antikris-

tovske projekty historických politických systémov, akým bol komunistický a nacionálny socializmus, dnes strieda liberálny svetový poriadok, ktorý kombinuje princípy oboch predchádzajúcich. Filozof N. Fjodorov upozorňuje, že apokalyptické udalosti nesmieme brať ako osud – fatum, pretože by to odporovalo kresťanskej myšlienke slobody. Osudový koniec popisovaný Zjavením nastane, pokiaľ zvíťazia sily zla a pokiaľ ľudia nebudú zachovávať Kristove príkazy. Jeho slová sú nanajvýš aktuálne aj vo svetle Fatimských posolstiev Bohorodičky.

Nevieme, ako bude prebiehať kozmologický proces pominutia starej zeme a protibožských štruktúr a našťastie ani deň, ani hodinu. Vieme však, že to bude podobne ako za dní Noema, kedy si ľudia bežne žili, až kým neprišla potopa, varuje Evanjelium (Lk 17, 26). „Lebo ako blesk vzide na východe a vidno ho až po západ, taký bude aj príchod Syna človeka“ (Mt 24, 27).

Nesmieme jednostranne podľahnúť pesimistickým apokalyptickým predstavám, pri ktorých človek je pasívny a nezostáva mu nič iné ako možnosť zachrániť si dušu. Knieža E. Trubeckij je prorockým hlasom, keď učí, že v katastrofách a ich predpovedani nesmieme strácať zmysel Kristovho kríža, pravý zmysel utrpenia. Pri prekonávaní pesimizmu nemôžeme popierať skutočnosť skazy a ničenia, ale snažme sa im dávať pozitívny zmysel, ktorý majú pre spásu sveta. „Cesta spásy je všeobecne katastrofická. Každý nový krok na tejto ceste, každá nová horúca skúsenosť ohlasuje katastrofu obsiahnutú v sebe, ktorá však práve týmto približuje svet k jeho večnému cieľu“ (Zmysel života). Podobne píše jeho ideový súputník S. Frank v diele Svet vo tme, že katastrofy sú práve týmto zahrnuté v celku kresťanskej náuky o dejinách spásy.

Pasívne očakávanie hrozného konca sveta preto nie je hodné človeka, myslí si Berďajev. Napriek zlyhaniu kresťanstva a kresťanov, hovorí, že toto náboženstvo bohočlovečenstva čaká ešte budúcnosť, lebo je to po všetkých stránkach jediné náboženstvo, ktoré dáva človeku a dejinám zmysel.

SEKULÁRNA UTOPICKÁ ESCHATOLÓGIA

Kresťania moderného veku zakorenení príliš v blahobyte sveta rezig-

novali na parúziu. V tom možno súhlasiť so značne kontroverzným mysliteľom Teilhard de Chardinom: „Neustále hovoríme, že bdieme očakávajúc Učiteľa. Ale ak máme byť úprimní, musíme sa v skutočnosti priznať, že už neočakávame nič“ (Božie prostredie). Carl Gustav Jung mu sekunduje: „Ubehlo takmer dvetisíc rokov kresťanskej histórie a namiesto parúzie a tisícročného kráľovstva je tu svetová vojna kresťanských národov, vojna s ostatnými drôtni a jedovatými plynmi. Aký nezdar na nebesiach i na zemi.“ Pokračuje, akoby to hovoril presne nám: „Moderný človek stojí síce na vrchole, ale bude zajtra prekonaný, je síce výslednicou prastarého vývoja, ale zároveň je najväčším sklamaním všetkých nádejí ľudstva, aké si len možno predstaviť“ (Duša moderného človeka). Winston Churchill v povestnom príhovore k akademickej obci vo Fultone v roku 1946 predniesol slová, ktoré akosi zanikajú v tieni tých o „spustenej železnej opony“. Dnes je vhodné si ich pripomenúť: „Temné veky môžu prísť znovu, doba kamenná sa môže vrátiť na žiarivých krídlach vedy a to, čo by dnes mohlo byť ľudstvu prívalom nezmerneho materiálneho požehnanja, môže pokojne spôsobiť jeho dokonalú skazu. Majte sa na pozore, hovorím vám, doba je zradná.“

Niet sa čomu diviť, že sa vynára stále toľko „mesiášov“, hlásateľov lepšej budúcnosti, či nového spoločenského poriadku. Len skúsenosť s nimi je často bolestná. Marxizmus, ktorý je dnes úspešne transformovaný do kultúrnej oblasti a v korelácii s liberalizmom triumfuje, je podľa Berďajeva príkladom svetskej eschatológie, ktorá popiera a nenávidí všetko minulé. I po veľkých sklamaniach sa vždy nájdú masy tých, ktorí sa zapália za nové falošné idey. Naša generácia sa tak dala oklamať po roku 1989 napríklad víziou producentov nového svetového poriadku, ktorí nám hlásajú, že liberálna demokracia je posledné štádium ľudských dejín, že je to optimálny spoločenský poriadok, ktorý si musí osvojiť tento svet. Príznačné je v tomto blúznenie amerického politológa Francis Fukuyamu: Koniec dejín. Násilný vývoz liberálnej demokracie do Afriky a na Blízky východ, ale aj vyvolávanie farebných revolúcií má príznaky rozvratu organickej podstaty pospolitosti. Urýchle-

nie týchto procesov sprevádza najnovší projekt neomaltuziánskeho inžinierstva. Povestnú „neviditeľnú ruku trhu“ vystriedali dve. Svetovládca ľavá ruka usmrcuje hromadne produkovaným vírusom a pravá človeku podáva rovnako smrtiaci prostriedok vedúci ak nie k prvej, tak zaručene k druhej, večnej smrti, o ktorej „profesionálni hlásatelia Evanjelia“ mlčia.

Aký predstaviteľný rámec môžeme dať druhému príchodu Krista na Zem? Vladimír Solovjov v protiklade k marxistickému, ale i dnešnému ateistickému chápaniu dejín, ak vôbec dajaké jestvuje, stavia iný, kresťanský teda bohoľudský náčrt vývoja sveta a dejín. Sú to štyri etapy: 1. od počiatku (stvorenia) až po prvú živú bunku, 2. od počiatku života až po homo sapiens, 3. od prvého človeka až po Bohočloveka, Krista, 4. od historického Krista až k plnosti Krista kozmického, kedy Boh zavŕši dejiny a podrobí každú ľudskú vládu svojej moci. Teraz žijeme v tejto štvrtej etape, ktorá speje ku koncu. Ukazuje sa správne Berďajevovo proroctvo ešte z medzivojnového obdobia, keď písal, že ľudstvo stojí pred výzvou znovu sa ocitnúť tvárou v tvár tajomstvu života ako Božiemu daru, povzniesť sa a ponoriť do univerzalistickej, kozmickej harmónie.

PROSTREDNÝ PRÍCHOD KRISTA – LITURGICKÁ ANAMNÉZA

Kresťanský Boh nie je abstraktným bohom filozofov, ale živý, ktorý vstupuje do pozemského diania a tvorí aj za našich časov dejiny spásy. Hoci nebolo primárnym úmyslom duchovných autorov riešiť ťažké otázky času a večnosti – eschatológiu, táto téma je však stále nastolená a aktuálna. Výstižne ju formuloval sv. Gregor Nysský: „Ako máme tomu rozumieť, že je stále prítomný ten, ktorý má prísť“ (Oratio. De pauperibus amandis). Takto v intervale prvého a druhého príchodu Krista máme ešte jedno nenápadné prichádzanie do života veriacich v ich dennej realite. Sv. Bernard z Clairvaux vysvetľuje, že tento prostredný príchod je ako cesta, po ktorej sa dá prejsť od prvého k poslednému. „A aby si azda niekto nemyslel, že sú to výmysly, čo hovoríme o tomto prostrednom príchode, počujme jeho samého: „Kto ma miluje, bude zachovávať moje slová a môj Otec ho bude milovať a prideme k nemu.“ Sv. Karol Boromejský v jednom z pastierskych listov píše podobne, že toto slávne obdobie, tento čas milosti, ktorý privolávali toľkí proroci, máme vďačným srdcom prijímať ako dobrodenie, aby v nás prinieslo ovocie. „A preto sa má naše srdce horlivo pripravovať na príchod Krista Pána, ako keby ešte len mal prísť na tento svet. Ináč nás neučili slovami i príkladmi ani Otcovia Starého zákona, ktorých máme nasledovať.“

Vyjadrením tohto príchodu Krista v ekonómii spásy v čase s dimenziou večnosti je Eucharistia, liturgia cirkvi. Práve tu sa podľa sv. Gregora Nysského uskutočňuje nestvorená a tvoriaca realita. Novosť kresťanstva je podľa P. Evdokimova a P. Florenského v tom, že počas Eucharistie spomíname na to, čo príde. To je podstatou spomienky – anamnézy ako večnej pamäti. V eucharistickej anamnéze je sila Ducha Svätého, ktorá nás spája s Kristom, sprítomňuje nielen minulosť, ale aj

budúcnosť. Liturgický čas je iný ako pozemský a spája nás s prichádzajúcim Božím kráľovstvom, pamätá víťazi nad smrťou, Božia láska nás smeruje ku dňu konečného víťazstva. Večnosť a očakávanie posledného súdu pri príchode Pána je dielom boho-ludským. Nie je to zničenie sveta, ale premena sveta, ako súdi Berďajev.

Zákerné a sofistické úsilie protibožských agentov dnešnej epochy zničiť identitu človeka oslabením, falšovaním rodinnej a národnej pamäti a zničiť Eucharistiu pod maskovacou sieťou hygienických opatrení mali by sme rozpoznať za predpokladu, že chápeme, čo je sprítomňovanie Kristovej obeti na kríži v liturgii Eucharistie. Práve táto realita by nás mala privádzať k tomu, aby sme sa sústredili na to, čo je v našom dosahu, v našej vôli. Totiž, aby sme umožnili ten nenápadný, ale pravdivý každodenný príchod Krista do našich životov v moci jeho Ducha. Skutočným pokáním a konaním dobra máme si udržať olej Svätého Božieho Ducha v temnote ducha doby tak, ako múdre panny zo známeho podobenstva. Nezľaknime sa nočného výkriku: „Ženich prichádza, vyjdite mu v ústrety!“ (Mt 25, 6). Máme sa zrieknuť bezbožnosti, svetských žiadostí a tak očakávať blahoslavenú nádej a príchod slávy veľkého Boha a nášho Spasiteľa Ježiša Krista (Tit 2, 12 – 13). Výzva na bdelosť od nášho božského Majstra je vážna.

Každého z nás čaká podobná úloha, ktorá bola zverená Bohorodičke Márii – dávať Krista. Máme svet, svoje okolie oživovať, „kristifikovať“. Inak povedané, sústrediť sa na objavenie a udržanie dobra v sebe, vo vzťahoch. Zameralíme svoju pozornosť na to, čo môžeme smerom k dobru zmeniť. Súženia v podobe psychického nátlaku, mediálneho lynčovania a ostrakizácie, možno až po nekrvavé mučenie, ktorými si zrejme prejdeme, majú svoje limity a koniec. Kvôli zvyšku veriacich Pán súženia skrátí (Mt 24, 22). „Povedzte malomyselným: Vzhopte sa, nebojte sa, hľa váš Boh. Príde pomsta, Božia odplata, sám príde a spasí nás“ (Iz 35, 4). Preto Apokalypsa neostáva len pri páde Babylonu a zavrnutí šelmy a jej prisluhovačov do ohnivého jazera druhej smrti, ale triumfom nebeského Jeruzalema, spevom víťazstva tých, čo majú rúcha vypraté v krvi Baránka. Sú to tí, čo majú pečať živého Boha, na rozdiel od pečate šelmy. Preto Duch a Nevesta volajú: „Príď!“ (Zjv 22, 17). Jeho odpoveď: „Hľa prídem čoskoro a moja odplata so mnou; odmením každému podľa jeho skutkov“ (Zjv 22,12).

Na krédo Cirkvi: „A zasa príde v sláve súdiť živých i mŕtvych a jeho kráľovstvu nebude konca“ raz odpovieme hymnom Te Deum laudamus: „V Teba, Pane, som dúfal, nebudem zahanbený naveky.“

Na Žalmistovo: „Budem ťa Pane, oslavovať, že si ma vyslobodil, že si nedovolil, aby sa moji nepriatelia radovali nado mnou“ odpovieme postojom odhalenej tváre, zdvihnutých hláv, neohnutých chrbtov, pretože sa priblížilo naše oslobodenie.

PETER GREČO

Kresťanská filozofia dejín

Krátko pred návštevou Svätého Otca Františka v Slovenskej republike vyšla v Bratislave vo vydavateľstve Post Scriptum významná kniha: Kresťanská filozofia dejín – katolíck a história. Kniha je priekopnícke vedecké dielo, pretože ako v slovenskej historiografii, tak v slovenskej filozofickej a teologickej spisbe Slováci dosiaľ nemajú nijakú fundovanú rozpravu, ktorá približuje zmysel dejín z kresťanského pohľadu na svet. Jeho význam zdôrazňuje aj fakt, že úvodné texty do nej napísali o. kardinál Jozef Tomko a o. biskup Viliam Judák, predseda Rady pre históriu Konferencie biskupov Slovenska.

O. kardinál Tomko v úvode o zmysle našich dejín napísal:

Pred 40 rokmi sa najmä medzi

zahraničnými Slovákami rozvinula zaujímavá debata o zmysle existencie jednotlivých národov a ich poslaní v spoločenstve, v ktorom sa nachádzame. Otázka je dôležitá pre každé spoločenstvo, lebo zväčša sa spája s právom na slobodu a na rôzne iné hodnoty; nesie so sebou súhrn práv a povinností a má splniť nejakú misiu. Dá sa teda hovoriť o zmysle jestvovania každého národa v dejinách alebo v ich úseku. Podobne sa možno pýtať, či sme my (ako jedinci a ako národ) „európski“ ľudia alebo „európsky“ národ.

Uplynulé štyri desaťročia neubrali na zaujímavosti naznačenej problematiky. Táto kniha sa mi teda zdá veľmi dôležitá pre lepšie poznanie a uznanie nášho osobného svedomia a historického

povedomia. Kresťanská viera pridá k suchému poznaniu dejinných udalostí „lásku k múdrosti“ a pomôže prekonať „krízu európskeho povedomia“, ktorá zatemňuje chápanie historickej pravdy.

Vďaka autorovi za tento prínos.

Nitriansky o. biskup Judák dielo charakterizoval slovami:

Dielo prof. J. M. Rydla Kresťanská filozofia dejín : katolíck a história, ktoré je ovocím jeho dlhoročného štúdia a neľahkej cesty k „láske k múdrosti“, dáva mnohorako nahliadnuť do dejín myslenia a vedie k opravdivej úcte k zmyslu dejín.

Monografiu Kresťanská filozofia dejín: katolíck a história napísal známy slovenský intelektuál Jozef M. Rydlo, člen Slovenského ústavu v Ríme. Najprv v nej

rozoberá filozofiu (Φιλοσοφία), ktorú chápe ako „lásku k múdrosti“, ďalej poukazuje na nosné piliere kresťanstva a na nich rámkuje kresťanskú filozofiu. Pertraktuje históriu (ἱστορία), analyzuje dôvody, prečo ju študovať a aký je jej význam pre spoločnosť. Zaoberá sa filozofiou dejín vo všeobecnosti a kresťanskou filozofiou dejín zvlášť. Poukazuje na tradičnú kresťanskú koncepciu dejín ako ju zobrazoval jej tradičný predstaviteľ biskup Jacque Bénigne Bossuet, na koncepciu, ktorú narušilo sprvu osvietenstvo (Voltaire) a potom ju narušili materialistický svetozázrak a utópia Karla Marxa a Friedricha Engelsa. Kresťanská filozofia dejín a Katolícka cirkev po Druhom vatikánskom koncile sú predmetom osobitnej autorovej pozornosti.

Autor poukazuje na legitímnosť kresťanskej filozofie dejín metódou postupného vysvetľovania logicko-štruktúrneho zreteľovania tých definícií, ktoré predstavujú tému jeho monografie. Vychádza z načrtnutia filozofie ako metafyziky humanistického rázu a kresťanstva určeného „udalosťou“, nie učením, a svoju rozpravu uzaviera formuláciou „kresťanskej filozofie“ ukotvanej v kresťanskej pravde a kresťanskej viere. Od prehlbenia pojmu dejín ako sveta ľudského jestvovania dospieva k definícii pojmu filozofie dejín ako kritického skúmania dejín, pričom zisťuje ich súčasť. Podľa autora úlohou „kresťanskej filozofie dejín“ je hájiť jednotnú, integrálnu súčasť človeka v rámci celého historického diania vrátane ustavičného technického a vedeckého pokroku.

Monografiu graficky upravil akad. mal. Ladislav Vančo, ktorý zostavil excelentnú obrazovú prílohu. Vo farbách dokumentárne priblížil kľúčových mysliteľov, ktorí formovali kresťanský svetozázrak na dejiny. Autor na záver tejto vzácnej publikácie zaradil esej nemeckého teológa Huga Rahnera SJ Zmysel dejín : osobnosť a dejiny a Poznámky o zmysle našich dejín z pera slovenského kardinála Jozefa Tomku. Vhodne ju dopĺňa obsažný výber špecializovanej literatúry zameranej tak na kresťanskú filozofiu, ako aj na kresťanskú filozofiu dejín.

Kniha vyšla ako 56. zväzok prestížnej vedeckej edície Libri Historiae Slovaciae, ktorej odbornými garantmi sú Katedra slovenských dejín Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave a Slovenský ústav v Ríme.

Zvlášť treba spomenúť jednu vďačnú okolnosť: historik Jozef Rydlo knihu daroval nielen všetkým otcom biskupom, ale aj všetkým bohoslovcem a prednášajúcim v našich seminároch, knihu dostali do rúk práve v uplynulých dňoch, keď sa začal nový akademický rok na vysokých školách.

Vo svojom venovaní našim bohoslovcem pôvodca napísal:

Na slovenskom knižnom trhu dosiaľ takúto knihu nemáme. Preto sa teším, že Vám môžem darovať jej výtlačok. Kiež Vás táto kniha obohatí o poznatky kresťanstvom inšpirovaného vzdelanca, ocitajúceho sa v zmaterializovanej a odkresťančujúcej sa slovenskej spoločnosti.

P. JÁN ĎURICA SJ

Jozef M. Rydlo

Kresťanská filozofia dejín

Katolíck a história

✠ LIBRI
HISTORIAE
SLOVACIAE
Monographia
[XIV]

BRANISLAV VALKOVIČ

Na moste

Tieto chvíle raz vložime do rámu.
Keď niekto stál a videl,
ako plyní rieka.
Dreviny držia stráž a omrvinky hádžu.
Horizont na zrkadlo niečo písal.

Stojím na kamenných ramenách.
Nečakám nikoho, len túto chvíľu.
Či sú to rubínové večery i rána.
Či bozky labutí, naladenú strunu.

Ktosi komponuje odchody a príchody.
Na moste nesmelé zdravenia.
A hľa, dvaja, vnímajú reč prírody.
Zhovárajú sa o labutiach.

Spovednica

V pokore chrámu
našiel som ju.
Volala tichom
a vošiel som dnu.
Nebola prázdna, sedel v nej On.
Zmrŕtvychvstalý dýchol Pokoj.
Posledná nádej – vyznať sa Mu.

Mysterium drevených truhlíc,
kde sa zmierom rúcha perú.
Na kolená do nich vloží
uprášených svedomí hluk.

Na dno morské tlačí oslí kameň.
Vyznaj sluchu, ktorý sa neskryje,
všetko, čo ťa gniavi, olova hriech.
Slovom pokory a úprimnosti roztlčieš
ten kameň ako hrnce hlinené.

Večné teraz golgotskej obety
uchovalo vchod tam,
kde sa perú rúcha.
Keď sluha odrieka
zvesť o vyslobodení,
Vtedy sa pohľad Prebodnutého
a tvoj stretá.
Je to očistný kúpeľ z horiaceho Srdca.
Tu som vstal a vyšiel som vidiaci.

Celoslovenská literárna súťaž duchovnej tvorby

Jurinova jeseň
2021

úspešne zavŕšená

Čadca (4. 11. 2021) – Priestory Kysuckej knižnice v Čadci, ktorá pracuje v zriaďovateľskej pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja, v posledných októbrových dňoch ožili duchovnou krásou umeleckej tvorby začínajúcich básnikov a prozaikov, ale i podmanivými umeleckými dielami výtvarníka Jozefa Vydrnára. Vyhodnotenie celoslovenskej literárnej súťaže duchovnej tvorby Jurinova jeseň 2021 a sprievodné podujatia prebiehali v dňoch 27.10. – 29.10.2021. Na podujatí sa podieľalo Mesto Turzovka, Obec Klokočov, Mesto Čadca a viaceri mediálnych partnerov. Hlavným partnerom celoslovenského projektu bol Fond na podporu umenia.

Literárny podvečer a slávnostné vyhodnotenie súťaže sa uskutočnilo v knižnici dňa 28. októbra 2021 za účasti finalistov z celého Slovenska a kultúrnej verejnosti. Riaditeľka knižnice pani Janka Bírová privítala na Kysuciach najlepších adeptov na ocenenia v 17. ročníku literárnej súťaže, člena odbornej poroty súťaže doc. Jána Gallika, hudobné kvarteto členov Kysuckého komorného orchestra, herečku Miroslavu Mravcovú, moderátorku literárneho podvečera Lenku Bytčánkovú a ďalších účastníkov a hostí. Do súťaže sa zapojilo celkovo 65 súťažiacich v kategóriách poézia a próza, ktorí zaslali spolu 172 súťažných prác. Aktuálny ročník sa vyznačuje zvýšeným záujmom účastníkov nielen zo Slovenska, ale svoju tvorbu zaslali do súťaže autori z Čiech, Rakúska, Švajčiarska a Veľkej Británie. Celoslovenská súťaž tak dostáva medzinárodný rozmer a tvorba Slovákov žijúcich v zahraničí naplňa odkaz exilového spisovateľa Pavla Hrtusa Jurinu.

Predsedom hodnotiacej odbornej poroty bol TEODOR KRÍŽKA a spolupracujúcimi členmi Jánom Gallikom a Katarínou Džunkovou. Prvé miesto a Cenu Pavla Hrtusa Jurinu v kategórii próza, ktorú venuje víťazovi obec Klokočov, si odniesla LENKA KÓŇOVÁ zo Žiliny. Prvé miesto v kategórii poézia udelila odborná porota pani EMILII FILIPOVEJ zo Svätého Petra. Cenu Jána Harantu získal diakon BRANISLAV VALKOVIČ z farnosti Topolčianky a za Mesto Turzovka ju ocenenému odovzdala pani Agáta Machovčáková. Okrem hlavných cien si diplomy a zborníky vybraných súťažných prác prevzali držiteľia

čestných ocenení. Slávnostný podvečer sa niesol v príjemnej atmosfére, ktorú umocnili tóny hudobného kvarteta v zložení: Anton Poháčnik, Pavol Šamaj, Ivan Kubiš a Gabriela Hadidová. Víťazne literárne ukážky odzneli v umeleckom podaní herečky Miroslavy Mravcovej. Okrem samotného vyhodnotenia literárnej súťaže zorganizovala knižnica ďalšie sprievodné podujatia. Kultúrna a čitateľská verejnosť besedovala s historikom Drahomírom Veličkom o jeho odbornej a publi-cistickej činnosti so zameraním na publikáciu „Jar na grapách. Ranné prózy a básne Pavla Hrtusa Jurinu.“ Veľmi zaujímavá bola aj beseda s výtvarníkom a ilustrátorom Jozefom Vydrnárom. Jeho výstavu pod názvom „S Madonou na Kysuciach“ si môžu návštevníci knižnice pozrieť v termíne do 19. novembra 2021. V programe podujatí nechýbal ani hodnotiaci seminár „Duchovná tvorba Jurinovej jesene 2021“ a pietne spomienky pri pomníku básnika a kňaza Jána Harantu v Turzovke a pri pamätnej tabuli Pavla Hrtusa Jurinu v Klokočove.

17. ročník Jurinovej jesene naplnený bohatým programom a hlbokými duchovnými zážitkami bol úspešne zavŕšený. Celý priebeh duchovného trojdnia sa riadil dodržiavaním aktuálne platného Covid automatu v zmysle aktuálne platných vyhlášok Úradu verejného zdravotníctva SR. Kysucká knižnica v Čadci ďakuje všetkým spoluorganizátorom a mediálnym partnerom: Televízii Lux, Rádiu Lumen, Tlačovej kancelárii Konferencie biskupov Slovenska, Kultúre – Dvoj-týždenníku závislému od etiky, regionálnym periodikám Kysuce – nezávislý týždenník Kysučanov a My – Nezávislé noviny pre vašu obec, mesto a región za spoluprácu a mediálnu podporu. Veríme, že nasledujúci ročník celoslovenskej literárnej súťaže duchovnej tvorby nebude ovplyvnený nepriaznivými vplyvmi, ktoré v súčasnosti spre-vádzajú organizovanie verejných podujatí a svetová pandémia koronavirusu bude minulosťou. Prajeme všetkým veľa pevného zdravia, duchovnej sily, nádeje na lepšie časy a príjemné spoločné stretnutia na podujatiach v našej knižnici.

HELENA PAGÁČOVÁ
Kysucká knižnica v Čadci

LENKA KÓŇOVÁ

Slzy svätého Vavrinca

10. 8. 1830, Paríž – Francúzsko
Medenosť augustového slnka prerážala cez štruktúry nepopísaných strán notového zošita. Smaragdové prsty vysokých stebiel tráv hladili ich alabastrovú pokožku, voňajúcu len s jemnocitom po dávných dotykoch atramentu, ktoré už len ako litografia javili sa znenazdajky sotva vetru.

Pod kmeňom veľkej brezy opierajúcej sa už zopár desaťročí o hrude oblakov, sedel mladý, dvadsaťdva ročný skladateľ Federico. Načúval potokom ticha plynuceho z neďalekých alejí a ako nádyh svetla, zdal sa mu vietor, keď placho namáchal dlane do žltých vôd snečných kopcov. Rozpoznal, že v diaľave sa vlní prašná hradská s hnedákmi v popredí, ťahajúc jeden či dva fiakre s cestujúcimi. Nežný cval podfarbený páľavou, peľ snečnic žblnkotajúci vzduchom, toto všetko opájalo umelcove viečka, ruka s perom klesala čoraz nižšie, až napokon nad prázdnu partitúrou zadriemal úplne...

...Ocitol sa v sne, ako muzicíruje pred nedeľňavým parížskym obecnstvom, jeho prsty rozkvitajúcimi odleskami vyžarujú z klaviatúry tóny blankytného neba, ševly vtákov a svit zapadajúceho slnka – hoci za vysokými oknami, honosnej koncertnej sály zúri snehová búrka. Každý tón presný, akoby mu víchor udával metrum, čistý ba priam priezračnejší, než voda obmývajúca zamrznuté brehy Seiny. Po slede náročných modulácií zostáva vo vzduchu visieť posledná nota klavírneho randa,

akoby to bola vločka zažehnávajúca koniec víchrice. Poslucháči sú nadšení, no čakany prídavok sa nekoná. Sebaistý skladateľ úctivo skloní tmavovlasú hlavu a za neutíchajúceho potlesku, vyčerpaný no šťastný, poberá sa domov, medzi biele ulice Paríža s myšlienkou na novú variáciu, ktorú má od prezentovať o mesiac...

Zľakol sa, jemne pootvoril oči hľadajúc vločky, čo mu svietili na tmavom kabáte, ako zimné svetlušky a občas si dovolili rozmazať niektorú z invencií, chvatne napísanú len ceruzkou na útržku z novín. Precitol, nevediac prečo sedí v letnom tieni Luxemburských záhrad. No keď zbadal, že všetko bol iba sen, naplnila ho ľútosť. Podobné preludy ho prenasledovali pravidelne od prepuknutia choroby. Odvtedy prešli už dva roky, čo Federico nekomponoval, cítil prázdnotu, dokonca prestal chodiť na bohoslužby. Chýbali mu koncerty, obdiv poslucháčov a v neposlednom rade hotovosť, ktorej mal vždy nadostač. Posielal ju rodičom a sestram, aj s rôznymi darčekom do Janova. Viac myslieval na svoj vzhľad, na pokyny lekárov sa lepšie obliekal, aby sa zbytočne nevystavil prechladnutiu. Bol ozdobou aristokratických kruhov, avšak okrem koncertovania sa s ľuďmi stretával len sporadicky. Ako absolvent konzervatória mal málo priateľov, dokonca tvrdil, že samota blaží jeho krehkú dušu, že len v nej a z nej vykvitá umenie, len keď sú on a ona vedno, dokáže sluchom zachytiť čosi tajomné, ba priam posvätné.

Niekoľkokrát, chtiac či nechtiac pyšne započul, čo sa o ňom hovorí: „Pri hraní Salieriho sa cítim, akoby som plakal nad hriechmi, ktoré som

nespáchal, a smútil nad tragédiami, ktoré sa ma netýkali.“ Alebo: „Kde sa v takom útlom, mladom človeku berie toľko činorodosti, ktorá rozochveje aj to najzatrdlivejšie srdce, čo je to nadprirodzeno ovládajúce jeho ruky a s výrazom tváre a privretými viečkami počas hry pôsobí, ako keby sa nenachádzal v koncertnej sieni, ale priamo v samotnom nebi!“

Dnes zatúžil napísať aspoň jednú skladbu kratšieho charakteru, takú ktorou by si opäť podmanil celú klaviatúru, hrdlá strún v piano by zvučali až k nebeskej báni a noty modrej, zelenej, či žltej by opakovane svojou podmanivou textúrou zafarbovali pohasínajúce večerné obloky. Opatrne vzal do rúk notový papier, privrel tmavé oči vnímajúc, ako sa už popoludňajší vánok dvíha od Seiny - akoby ho práve on chcel vymaniť z tohto predivného sveta, kde je len on a nik iný opodiaľ. Bez rozmyslu, so slanými stopami na lícach, po veľmi dlhom čase razom zašepkal: „Prosím, pomôž mi, Bože“.

Spomenul si na katedrálu San Lorenzo vo svojom rodnom Janove. Na to, keď ako päťročný, po skončení skúšky speváckeho zboru, v ktorom spieval aj so staršími sestrami; chodidlami privysoko nad pedálmi harmónia, hompáľal do rytmu tónov, prvýkrát ľahučko rozhádaných od vlastných spleťtých prstokladov. Allegro vivace zamyslene prerastalo v chrámových lodiach do andante, akoby sa vonku pozvoľne ani nestmievalo. Vitráže nikdy nesvietili takým koloritom ako v ten večer a chlapcove blaženosťou blácnosť detské líca, ako obzor povýšený nad čelá veží, vydávali svetu akési nové poslanstvo božieho dotyku. Čoraz častejšie ne-

dokázal rojčivé pocity odievať do slov v takej miere, ako do jazyka hudby. Čím bol starší, tým bol mlčanlivejší, no matke ani sestram to neprekážalo. Otec, vidiac jeho od detstva pozoruhodný potenciál, zaplatil mu preto základné hudobné vzdelanie nielen v Janove, ale aj nasledujúce - v najprestížnejšom konzervatóriu v Paríži. Federico udržiaval s rodinou počas štúdia pravidelnú korešpondenciu, často ich bol počas prázdnin navštíviť, no dlhé cesty dostavnikom veľmi vysilovali jeho krehkosť. Dozvuky chatrného zdravia sa ohlasovali postupne v hojných dávkach kašľa, malátnosti či horúčky. S božou pomocou sa vďaka vrúcny modlitbám celej vzdialenej rodiny, zázračne po šiestich mesiacoch strávených na lôžku v dvadsiatich rokoch, len rok po úspešnom ukončení hudobného štúdia, uzdravil. Po prekonaní choroby sa cítil naďalej obzvlášť slabý, unavovalo ho čo i len sedieť za klavírom. Dalo by sa očakávať, že jeho viera sa po vyličení ešte väčšmi prehĺbi, no on sa čoraz menej utiekal k Bohu, podmanený neustálymi snami o úspechoch a slávou, ktorá ho čaká, zabúdajúc na modlitbu, ani klenby jeho kolien si nepamätali, kedy naposledy kľáčali pred krížom.

„Pocíťoval som veľký hnev a nešťastie, ktoré si na mňa zoslal, Bože. Nielen v podobe súženia a úzkosti z ťažkej choroby, ale aj dlhodobej nečinnosti, počas ktorej som veľmi uvážene prehodnotil svoj život, ktorý si mi ponechal. Pýcha ma predovšetkým utvrdzovala v genialite. Viac ma ovládala hmota ako duchovno. Zdalo sa mi, že napriek talentu, peniazom a popularite mi čosi chýba, že som ako

prázdny list notového papiera - ako tento, s ktorým sa práve pohráva vietor a chýba mu niekto, kto by len kurzívou slov poláskal jeho krehkú dušu. Zásluhou tvojej vôle som sa pred rokmi v katedrále zoznámil s klávesmi. A bol to práve tvoj duch, čo sa odjakživa vznášal nado mnou, nie moja ruka, ale tvoja stvorila všetku hudbu. Som len sprostredkovateľom tvojho neutičajúceho milosrdenstva.“

Keď horúčkovite s plačom dorozprával, na podvečernom obzore zažiarila prvá z množstva padajúcich hviezd.

*O šesť rokov neskôr,
Janov - Taliansko,
článok z miestnych novín
zo dňa 11.8.1836*

Včera večer, na sviatok patróna katedrály San Lorenzo sa pod holým hviezdňatým nebom konala slávnostná liturgia, počas ktorej odznela veľkolepá skladba pre zbor, organ a orchester a mol. Novo vysvätený kňaz a skladateľ, ktorý ju celebraval, je zároveň autor hudby a libreta. Veriacim sa prihovril v krátkej kázni, ktorú zakončil Bachovým citátom: „Konečným cieľom všetkej hudby by mala byť sláva Božia a osvieženie duše.“ Je to vzácny krajan nášho mesta, ktorý sa sem natrvalo presťahoval po vyštudovaní teológie a kompozície cirkevnej hudby na univerzite Sorbona v Paríži.

Jeho meno je Federico Salieri.

Na snímke hore vzdávajú poctu básnikovi Jánovi Harantovi pri jeho hrobe v Turzovke

Na vedľajšej strane ocenení účastníci literárnej súťaže v spoločnosti pani riaditeľky Kysuckej knižnice a člena poroty Jána Gallika.

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky

Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava

Telefón: 0911 286 452

Vydáva Factum bonum, spol. s r. o.

Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.

IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: Július Binder – Šéfredaktor: Teodor Krížka – Cena jedného čísla je 1.90 € (ročne 39,90 €) – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickej adrese: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164,

820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418091 alebo 02/54640949 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicke vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: teodor.krizka@gmail.com – Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

(Pokračovanie z predchádzajúceho čísla)

PRIJATIE ÚSTAVY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Po schválení Deklarácie zvrchovanosti Slovenskej republiky sa naplno rozbehli práce na slovenskej Ústave. Text samotnej Ústavy Slovenskej republiky schválila slovenská vláda už 28. júla 1992 a 20. augusta 1992 ho predseda SNR Ivan Gašparovič odovzdal na stretnutí v Prahe predsedovi ČNR Milanovi Uhdemu. Hotový text Ústavy Slovenskej republiky začala SNR prejednávať 31. augusta 1992.

Ústava Slovenskej republiky ako základný zákon štátu sa tvorila v nadväznosti na prebiehajúci štátoprávny a národnoemancipačný proces v Slovenskej republike. Diskusie a kryštalizácia názorov aj vďaka návrhom SNS o podobe Ústavy Slovenskej republiky od júna 1990 odrážala rozdielnosť názorov na štátoprávne usporiadanie Č-SFR.

Ústava Slovenskej republiky bola koncipovaná ako ústava samostatného a demokratického štátu. Zákonodarnú moc mala jednokomorová Národná rada Slovenskej republiky, ktorú dočasne tvorila SNR, výkonnú moc mala vláda zodpovedná Národnej rade Slovenskej republiky, pričom minister nemohol byť súčasne poslancom. Bol zriadený úrad prezidenta, ktorého volila Národná rada Slovenskej republiky. Nedeliteľnou súčasťou Ústavy bola Listina základných práv a slobôd, ktorej text bol priamo zakomponovaný do ústavného textu ako jeho druhá hlava. S existenciou spoločného Česko – Slovenského štátu už Ústava Slovenskej republiky vôbec nepočítala a nebrala tento na vedomie.

Poslanci za SNS v parlamentnej rozprave presadili svoj návrh, aby úvod Preambuly Ústavy Slovenskej republiky podľa Charty OSN začínal vetou: „My národ slovenský...“ a nie „My, občania Slovenskej republiky...“, ako bolo deklarované v pôvodnom vládnom návrhu Ústavy Slovenskej republiky SNR dňa 1. septembra 1992 schválila a prijala Ústavu Slovenskej republiky. Pred samotným hlasovaním zasaditelia miestnosti demonštratívny spôsobom opustili poslanci slovenského parlamentu za koalíciu maďarských strán. Za prijatie Ústavy Slovenskej republiky hlasovalo 114 prítomných poslancov, 16 bolo proti a 4 poslanci sa zdržali hlasovania. Ústava Slovenskej republiky vyjadrovala uplatnenie národného a občianskeho princípu, vychádzala z demokratického vzťahu občana a štátu na zásadách demokratického pluralitného systému, právneho štátu, ktorý sa neviazal na žiadnu ideológiu ani náboženstvo. Ústava Slovenskej republiky vo svojich článkoch taktiež zakotvila všeobecne uznávané medzinárodné dohody a paktov o ľudských a občianskych právach, o del'be moci a jej kontrole.

Na tomto mieste môžeme pripomenúť, že Ústava Slovenskej republiky bola slávnostne podpísaná na Bratislavskom hrade predsedom vlády Vladimírom Mečiarom a predsedom SNR Ivanom Gašparovičom. Samotnú Ústavu Slovenskej republiky na slávnostnom akte prijatia niesol v rukách predseda SNS Jozef Prokeš, spoločne s Milanom Ftáčnikom z SĎL a Ivanom Gašparovičom z HZDS, ktorí niesli štátne symboly Slovenskej republiky.

OHLAS NA PRIJATIE ÚSTAVY SR V ČESKEJ REPUBLIKE

Časť českých politikov na schválenie Ústavy Slovenskej republiky reagovala prehlásením, že Slovensko dobrovoľne vystúpilo z federácie. Agilnou v tomto smer bola predovšetkým strana Občiansko demokrat-

ická alianca (ďalej ODA). Tá otvorila otázku nástupníckych práv po Česko – Slovensku a požadovala, aby to bola Česká republika, ktorá sa stane jeho právnym nástupcom a pokračovateľom, čo malo byť slovenskej strane prípadne kompenzované pri majetkovom vyrovnaní. Takéto riešenie však odmietala Občiansko demokratická strana (ďalej ODS), predovšetkým jej predseda Václav Klaus. Pri príležitosti slávnostného podpisu Ústavy Slovenskej republiky dňa 3. septembra 1992 predseda SNR Ivan Gašparovič zdôraznil, že Ústava Slovenskej republiky reflektuje úzke vzťahy k Českej republike. Predovšetkým však česká verejnosť už

členskou základňou. Poslaním Stanov v minulosti, súčasnosti a budúcnosti malo byť stanovenie čo najjednoduchších, najzrozumiteľnejších a najúčinnějších pravidiel štruktúry SNS. Stanovy mali byť koncipované čo najstručnejšie, najjednoduchšie a najzrozumiteľnejšie. Mali byť zrozumiteľné každému členovi SNS, rešpektovať zásady moderného riadenia, bez vytvárania umelých medzištupňov a zbytočných orgánov, ktoré znižujú operatívnosť SNS. Jedným z najdôležitejších predpokladov uplatňovania programu SNS mala byť vysoká odborná úroveň vedúcich funkcionárov a stála prítomnosť profe-

s vtedajším politickým vývojom a ďalším pôsobením SNS v samostatnej Slovenskej republike. Vyzdvihlo potrebu pokračovať v rokovaniach s ostatnými politickými subjektmi s cieľom hľadania spoločného postupu pri riešení naliehavých otázok budúceho riadenia štátu. Zároveň vyslovilo poďakovanie všetkým poslancom vo FZ, ktorí pochopili naliehavé potreby Slovenska a v rozhodujúcej chvíli sa zaslúžili o realizáciu jeho samostatnosti ústavnou cestou.

Naša hypotéza, že SNS vznikla za účelom ochrany záujmov slovenského národa, pričom sa usilovala o také postavenie a práva slovenského

tický nástup bol spôsobený uvoľnením, ktoré nastalo po páde komunistickej totality. SNS získala najväčšie sympatie práve počas tzv. pomlčkovej vojny a aj tieto okolnosti umožnili SNS získať historicky najlepší volebný výsledok. SNS sa však neskôr nepodarilo presadiť jazykový zákon z dielne Matice slovenskej, rovnako sa nepodarilo prijať kompetenčný zákon podľa predstáv SNS, alebo prijať Ústavu Slovenskej republiky z dielne SNS.

Na konci roku 1991 dochádza k ďalšiemu poklesu preferencií, nie ani tak kvôli úpadku nálad verejnosti, ktoré ostávali na zhruba rovnakej úrovni, ale tým, že dochádzalo k rozčarovaniu z niektorých vrcholných predstaviteľov SNS a v konečnom dôsledku aj vykrádaním programu SNS vznikajúcim HZDS, ktoré dokázalo voličský elektorát SNS presvedčiť, že ono dokáže hájiť slovenské záujmy lepšie a účinnejšie. Prepad SNS pokračoval, hoci myšlienka samostatnosti začala vo väčšom meradle rezonovať vo verejnosti.

Výsledky predčasných parlamentných volieb v roku 1992 pre SNS znamenali stratu takmer polovice voličov v porovnaní s voľbami v roku 1990. Na strane druhej však získala silného spojencu v podobe HZDS, v ktorom sa tiež začala myšlienka samostatnej Slovenskej republiky dostávať na svetlo sveta. Hoci predseda HZDS Vladimír Mečiar ešte ako federálny minister vnútra hrozil perzekúciami všetkým slovenským separatistom, o necelé dva roky na to, po stroskotaní dohôd s českými politikmi, prevládol aj vďaka vytrvalej politike samostatnosti Slovenskej republiky z dielne SNS v HZDS názor, neudržiavať federáciu za každú cenu. V takejto situácii nebola federácia reálne udržateľná, čo pochopili najmä českí politici. Pod vplyvom týchto okolností, vystupňovanému tlaku priaznivcov samostatného štátu a rezonovaniu tejto myšlienky vo verejnosti, dochádza k jej naplneniu. A hoci SNS v tomto čase nepatrila čo do sily preferencií a poslancov mandátov k stranám rozhodujúcim, paradoxne práve takto oslabená dosahuje svoj hlavný cieľ – samostatnú Slovenskú republiku.

Priaznivé okolnosti umožnili vznik Slovenskej republiky a SNS sa na jej chode chcela zúčastňovať aj naďalej, pretože jej vznik, považovala len za prvotný krok na ceste k budovaniu republiky zvnútra. To sa odrazilo aj na výbere nového predsedu SNS, ktorým sa stal Eudovít Černák, ktorý zastával post ministra hospodárstva Slovenskej republiky. SNS sa podarilo vyprofilovať na štandardnú stredo – pravú, konzervatívnu stranu presadzujúcu nielen národné a štátne záujmy Slovenska, ale aj hlavné európske a kresťanské civilizačné hodnoty. V ďalšom období sa potom SNS stala niekoľkokrát súčasťou vládnych koalícií už v samostatnej Slovenskej republike.

Hypotézu, ktorú sme si stanovili, sa nám podarilo dokázať – SNS sa skutočne podarilo svojou systematickou prácou, presadzovaním myšlienok samostatnosti, vytvoril dostatočný tlak a vyvolať diskusiu o ďalšom smerovaní Č-SFR, rozuzlením ktorého bolo, že si túto myšlienku napokon osvojili rozhodujúce a vplyvné politické strany ako na českej, tak i na slovenskej strane politického spektra a samostatná Slovenská republika sa stala realitou 1.1.1993.

Budeme radi, ak táto práca posluží všetkým, ktorí sa snažia o zhodnotenie obdobia po páde totalitného režimu v novembri 1989 a hľadajú podstatné informácie o okolnostiach vzniku, obnovenia a vývoja SNS.

MIROSLAV ŠUŇAL

(Koniec)

SNS – najstaršia politická strana Slovákov

začala brať rozpad Č-SFR ako hotovú vec. Slovenská ústava vstúpila do platnosti 1. októbra 1992, kedy bola publikovaná v Zbierke zákonov. Skutočnosť, že ODS poznala text slovenskej ústavy vopred, prispela k snahe maximálne urýchliť jednanie o rozdelení federácie. Následné schôdzky medzi Vladimírom Mečiarom a Václavom Klausom, respektíve vedením HZDS a ODS, na ktorých sa obe strany dohodli, že budú iniciovať spoločný návrh zákona o zániku federácie a zákon o delení majetku. K rozdeleniu malo prísť k 1. januáru 1993.

SNS však na rozdiel od HZDS trvala na tom, aby samostatnosť vyhlásil parlament a nie ministerstvo kultúry.

ŠTVRTÝ SNEM SNS

Štvrtý snem SNS sa konal v dňoch 10. – 11. októbra 1992 v Bratislave. Pred hlasovaním o uznesení bolo prítomných 205 delegátov. Vzhľadom na stratu voličských hlasov, ako aj následnú stratu poslancov mandátov v predčasných parlamentných voľbách, ktoré ako sme spomenuli sa konali v dňoch 5. a 6. júna 1992, Snem zoberal na vedomie odstúpenie Jozefa Prokeša z funkcie predsedu strany, rovnako Františka Buryho z funkcie ústredného tajomníka strany a Jána Petku z funkcie podpredsedu strany.

Za nového predsedu strany bol zvolený Ludovít Černák, vtedajší minister hospodárstva Slovenskej republiky, ktorého za člena SNS podľa jeho vlastných slov získal osobne v marci 1990 zakladateľ strany Stanislav Pánis. Snem schválil novelu Stanov týkajúcu sa zloženia predsedníctva rozšírením o štyroch podpredsedov. Za člena predsedníctva SNS bol na Sneme zvolený Ján Havránek. Snem ďalej zaviazal vedenie SNS, ministrov a poslancov SNS zastaviť prenikanie maďarskej iredenty a násilného pomadžarčovania Slovákov na južnom Slovensku, pomadžarčovanie miestnych názvov a násilné vtlačanie maďarskej iredenty južnému Slovensku. Na Sneme bola odsúhlasená kandidatúra Jozefa Prokeša ako kandidáta SNS na funkciu prezidenta Slovenskej republiky. Za Uznesenie bolo 198 delegátov, zdržalo sa 7 a proti Uzneseniu neboli nikto z prítomných 205 delegátov.

Nemenej dôležitou otázkou Snemu SNS sa stala novelizácia Stanov SNS. Bola vypracovaná dôvodová správa k návrhu Stanov, ktoré v ich podobe boli výsledkom dlhotrvajúceho úsilia SNS o stanovenie optimálnej organizačnej štruktúry. Ich podoba bola pripomienkovaná a dopĺňovaná

sionálnych expertov v odborných kluboch SNS. Novelizácia Stanov rozlišovala medzi hlasovaním o bežných a podstatných záležitostiach a to najmä v najvyššom orgáne – Sneme SNS. Pri návrhu Stanov sa vychádzalo z pripomienok členov. Do úvahy sa vzali poznatky z riadenia iných inštitúcií podobného charakteru ako aj politických strán a hnutí doma aj v zahraničí.

AKO ĎALEJ V SNS PO SNEME

Po zvolení Ludovíta Černáka za nového a v poradí tretieho novodobého predsedu obnovenej SNS, sa strana vydala na svoju ďalšiu etapu svojho pôsobenia na slovenskej politickej scéne. Aj napriek tomu, že jeden z hlavných cieľov SNS, ktorým bola samostatnosť Slovenskej republiky bol čoskoro naplnený, nešťáca SNS svoje opodstatnenie. Ťažký zápas o svojbytnosť slovenského národa vystriedal nemenej ťažký zápas ekonomický. SNS sa ani v minulosti netajila tým, že samostatnosť nie je jej konečným cieľom, ale iba prvým krokom na ceste k prosperite Slovenska. Určite nebola náhoda, že sa na čelo SNS postavil odborník na ekonomiku, ktorého cieľom bolo duchovné, politické, ale najmä ekonomické povznesenie Slovenskej republiky. Časť členstva žiadala výraznú pravicovú politiku. Veľké zastúpenie mala aj skupina, ktorá dôrazne žiadala definovanie sociálneho programu a orientácie na najširšie vrstvy. Všetko nasvedčovalo tomu, že sa SNS bude aj naďalej pohybovať mierne napravo od politického stredu a cesta k ekonomickej prosperite povedie k vytvoreniu sociálne – trhového hospodárstva. SNS chcela v budúcnosti spolupracovať najmä so stranami, ktorých program je jej blízky. Nechcela sa však uzatvárať ani pred dialógom s inými stranami, ktoré by chceli konštruktívne pristupovať k budovaniu prosperujúceho Slovenska. Prijatím ústavného zákona zo dňa 17. decembra 1992 o zániku federácie a ústavného zákona o delení majetku, FZ skončilo ústavnú kalváriu dvoch národov.

Na poslednej spoločnej chôdzi vo FZ sa zúčastnili členovia federálnej vlády na čele s premiérom Janom Stránským, ako aj predstavitelia diplomatického zboru. Spolu s poslancami FZ si v tejto atmosfére naposledy vypočuli Česko – Slovenskú štátnu hymnu. Spoločný federálny štát Č-SFR existoval do polnoci 31. decembra 1992.

Predsedenstvo SNS na svojom zasadnutí 19. decembra 1992 prerokovalo aktuálne politické otázky súvisiace

národa, ktoré by mu umožnilo čo najširšiu mieru samosprávy a neskôr aj vytvorenie samostatného štátu, sa potvrdila. Aj keď v období po roku 1989 sa s víziou samostatného štátu prezentovalo len tzv. radikálne krídlo v SNS, po prvých voľbách v roku 1990 si začalo túto tézu osvojovať čoraz viac predstaviteľov a aj voličov SNS, až sa napokon stala ústrednou myšlienkou strany. Teda SNS ako celok nebola od svojho znovuoobnovenia jednotná v otázke samostatného Slovenska, avšak pod vplyvom okolností si túto agendu osvojila. Cieľ práce, priblíženie vývojových etáp SNS v procese transformácie po roku 1989 sa nám podarilo zdokumentovať, pričom sme vychádzali predovšetkým z dostupných knižničných a časopiseckých zdrojov, rovnako tak i z archívu SNS, aj keď kvôli časovému odstupe vyše 20-tich rokov neboli všetky materiály dostupné. Dôvody možno pomenovať z toho hľadiska, že v dobe pred 20-mi rokmi dokumenty nepodliehali digitalizácii, niektoré neboli začlenené do archívov, iné sa stratili, ba dokonca niektoré podliehajú režimu utajenia.

Zameranie SNS sa však v tomto období sústredilo na postavenie slovenského národa v rámci ČSSR, následne Č-SFR, posilňovanie právomocí slovenských orgánov, či na zápas so zástancami federácie alebo maďarskou iredentou namierenou proti slovenským záujmom. Môžeme konštatovať, že to bolo obdobie ešte nevyzretých politických a osobnostných štruktúr strany, kde sa dôležité a podstatné ciele realizovali takpovediac za pochodu. Preto sa aj v prvých slobodných voľbách požiadavka samostatného Slovenska neobjavila ani vo volebnom programe SNS, ani u iných kandidujúcich strán a hnutí. Sčasti sa tak mohlo stať preto, že SNS sa obávala rozpustenia ako separatistická strana, keď obdobný scenár použilo Ministerstvo vnútra voči HZOS, ktoré nebolo k voľbám pripustené práve z dôvodu programu rozbitia Č-SFR. V práci sme však preukázali, že niektorí čelní predstavitelia SNS v tomto období ešte neuvážovali o vzniku samostatnej Slovenskej republiky, že odmietli návrhy HZOS, a že sa snažili len o získanie väčších kompetencií pre slovenské orgány. Vylúčenie poslancu SNS vo FZ Stanislava Pánisa, ktorý sa nekompromisne zasadzoval o samostatný Slovenský štát, je tiež dôkazom, že SNS vedela o náladách v spoločnosti, ktoré rozdeleniu Č-SFR neboli príliš naklonené.

Pre mnohých prekvapujúci poli-